

ВІРЯ

І
КУЛТУРА

РІК 1965

ЧИСЛО 12 (144)

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ.

● Д-р Степан Витвицький, Президент Української Народної Республіки в екзилі, колишній Державний Секретар закордонних справ Західно-Української Народної Республіки, представник уряду цієї Республіки в переговорах з місіями Антанти, член делегації Української Національної Ради у Львові на Трудовий Конгрес у Києві, помер в Нью-Йорку в Пресвітеріанському шпиталі у вівторок, 19-го жовтня 1965 року вранці, на 82 році життя.

● † Адв. Петро Миськів. Тижневик "Українські Вісти" з дня 16 вересня 1965 р. повідомляє, що в Едмонтоні помер 9 вересня 1965 року Петро Миськів, відомий адвокат і громадський діяч. Прожив 65 років. Похорон відбувся 11 вересня з української православної катедри Св. Івана. Покійний народився в Західній Україні і прийшов до Канади з батьками в 1902 р. Він закінчив філософічні і правничі студії в Албертійському університеті. В р. 1930 вибрано його послом до провінційного парляменту — з партії Об'єднані Фармери. В 1934 р. перейшов до лібералів. Був старшим членом адвокатської фірми — Даунен, Миськів, Брави, Крейг, Броссо. Року 1955-го відзначено його гідністю королівського радника. Петро Миськів був членом церковних і громадських організацій, головою Інституту Св. Івана, членом Т-ва українських професіоналістів і бизнесменів, почесним членом Канадського Легіону (відділ Нордвуд), головою Едмонтонської шпитальної ради, головою Міського громадського Комітету і членом Ради едмонтонської виставки.

● † Д-р Євген Приходько. Покійний народився 24 грудня 1901 р. в Ярмолинцях на Поділлі, де його батько Кіндрат був управителем маєтку графа Орловського. Згодом родина Приходьків перебралась до Кам'янця Подільського, де Покійний учився в гімназії, а по її закінченні вступив на юридичний факультет Харківського університету. Дім Приходьків у Кам'янці Подільському був відомий як осередок громадської і культурної праці, в якій брав участь і Покійний із своїми братами. У 1919 р. бл. п. Євген був заарештований большевиками і засуджений на розстріл, але при помочі друзів йому вдалося звільнитись і вийхати за кордон. В 1920 році він прибув до Праги, де покінчив свої студії в Українському Вільному Університеті, завершивши їх докторським ступенем. Крім

того студіював ще геодезію в Празькій політехніці.

● Посвячення пам'ятника на могилі проф. А. В. Котовича. В неділю, 12 вересня 1965 р., після Архиерейської Служби Божої Вл. Архієпископ Мстислав посвятив хреста-пам'ятника, що його поставлено на могилі покійного професора Анатолія Котовича, колишнього директора Архіву-Бібліотеки Української Православної Церкви в США. В цей день над могилою Покійного зібралися велика громада його друзів і приятелів.

● З нагоди 70-ліття Ю. А. Шкрумеляка у Львівській філії СПУ відбувся 1965 року його вечір. Ювілятові вручені вітальні адреси від громадських організацій міста.

● Пожежа в Державній Публічній Бібліотеці Академії Наук УРСР в Києві (Додаткові інформації з листа з України). "24-го травня 1964 р. сталася в Києві, столиці України, подія, подібних до якої мало знає історія світової культури: була підпалена і згоріла найбільша українська бібліотека — Київська Публічна Бібліотека Академії Наук УРСР..." Так починається текст підлітньої статті, яка поширюється в Україні в рукописній формі й один примірник якої попав закордон і був опублікований.

В цій статті дальше говориться: "Пожежа була ліквідована тільки на третій день, коли вже вигорів дощенту вzewсь український відділ. Згоріла саме українка, в тому числі стародрукі, рідкісні книжки, рукописи, архіви (напр. архів Б. Гріченка, архів "Київської Старини", архів Центральної Ради та інші)"....

"Українці! Чи знаєте, що вам спалено? Вам спалено частку розуму і душі. Не тієї, що сталінський терор зацьковував, заплюював і загнав у п'яти, а тієї, що мала ожити в наших діях і онуках. Вони спалили Храм, де відроджується душа..."

● Виставка дереворізів Якова Гніздовського. Українська Вільна Академія Наук влаштувала Ретроспективну Виставку дереворізів (1944-1965) Якова Гніздовського для відзначення його 50-річчя. У програмі відкриття цієї виставки були: вступне слово проф. Ю. Шевельєва, доповідь проф. Дам'яна Горняткевича "Яків Гніздовський як мистець" й огляд Юрія Лавриненка — "Яків Гніздов-

ВІРА Й КУЛЬТУРА

FAITH AND CULTURE

МІСЯЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ БОГОСЛОВСЬКОЇ ДУМКИ Й КУЛЬТУРИ
ОРГАН УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО БОГОСЛОВСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Передплата річна 4 дол., піврічна 2 дол., чвертьрічна 1 дол.

Окреме число 40 центів.

Адреса: 101 Cathedral Ave., Winnipeg 4, Man., Canada. Телефон JU-9-1606

Authorized as second class mail, Post Office Department, Ottawa, and for payment of postage in cash.

Printed by The Christian Press Ltd., Winnipeg, Canada

Рік XXVIII

October — Жовтень, 1965 рік.

Число 12 (144).

ВІЧНИЙ СВІТОТВІР.

Поема Свіtotворення.

Бог Світ заклав ще спередвіку,
Тоді й Людіну Він створив, --
У руки дав все чоловіку,
Як диво перше серед див...

Пізнати тайни Свіtotвору
Помалу Бог нам подає,
І відкриває слуху й зору
Всевічне Творення Своє!

Вселенна Божая безкрайя,
Нема кінця й початку в ній, --
Повсюди Дух Святий ширяє
Й злагоджує життєвий бій.

Світів у Господа мільйони,
Один з найменших — то Земля:
 Таємні нам їх вічні гони,
 І серед них вона — лиш тля!...

І таємниць у Світі повно,
 Та відкриває Бог не все, --
 І Блаженство в Світі невимовне
 Господь нам Ласкою несе!

І повно таєн в Світі всюди
На суші щедрій і в морях,
Живуть кругом розумні люди,
 Ширяють скрізь, як вольний птах....

**

Усе віддав Господь Людині,
Щоб керувала в Світі всім, --
 Щоб від сотворення й до нині
 Чинила з Світу Божий Дім...

І Богу сталася за сина,
 Й до Неба кріл:иться вона, --
 Бо в ній Душа — Свята перлина,
 Як сонце чиста і ясна!...

І Людину Бог Творець обожив,
 І Розум Вишній дав їй Він,
 І сили Творчости примижив,
 Й благословив у Вічність гін!...

І дав Людині Вишні Крила
Летіть Душою в Небеса, --
Bo там Життя, там Творча Сила,
Блаженство Вічне і Краса!...

І Людина з Господом працює,
 Як з Батьком Рідним вірний син,
 Й Йому співає Алилуя
 За повний чуда Творчий Чин!...

**

Бог вічно творить Світ Свій далі,
 Людина в помочі Йому, --
 І пише Він Святі Скрижалі,
 Щоб виганяти з Світу тьму...

Бог чуда вічно відкриває,
 Й передає Своїм синам, --
 Цій Творчості кінця немає,
 Людей і Світ веде Бог Сам...

Вселенна Божа безконечна
 Й безсмертне Людство Боже в ній,
 Bo Творчість Господа сердечна,
 Й любові повен Чудодій!...

**

Людина вічна творчим духом,
І ним збезсмертнилась вона,
Та тіло б'є її обухом,
А з ним і смерть та навісна!...

Я духом лину лиш до Бога,
А тіло тягне до землі, —
Земля і Бог — моя дорога,
Мого Спасіння Ковалі...

Тому не те, чого я хочу,
А часто гірше я роблю:
Іду на стежечку пророчу,
А на дорогу Зла вступлю...

Добро і Зло гуляють в Світі,
Як витвір духа й тіла в нас,
Тому мороз буяє й в літі,
Хоч Рай в Людині не погас!...

**

Такий Усесвіт різномірдній,
І чуда скрізь, куди не гляну,
Але мій розум людський бідний,
І все веде мене в оману!...

Не можу Світу зрозуміти,
І все навколо мені неясне:
І звідки ці пахучі квіти,
Й чомонце золоте не згасне?

Та розум наш усе зростає
І лине соколом під Зорі,
Й хоч Світові кінця немає,
Нема кінця й уму в просторі!...

Минуть віки, і зміна повна
Для Людства в Божеє настане:
Істота стане невимовна,
Taємне зміниться на знане!...

Господь Творець наш
Совершений,
А ми сини, на Нього схожі:
Він пустить нас по всій Вселеній,
І станем ми, як духи Божі...

І будем ми літати Світами,
Нам в Космосі не буде краю:
Своїми стануть Божі Брами,
А ми навік синами Раю!...

**

Неzmіnnі Світові Закони
Дає Творець, Безсмертний Бог,
І Людина йде вперед без спони
Від перемог до перемог!

Творцем обожилася Людина
І лине вічно до Небес,
Бо Бог до Себе кличе сина,
Щоб у Безсмертя він воскрес!...

Кругом пишаються Палати,
І Божий Рай, зелений бір, —
Та людський Розум наш обніти
Не в силі Вічний Світотвір...

Людина — Образ і Подоба
Святого Господа Творця,
І їй все світить аж до гроба
Ведуща Заповідь оця!...

Христу вподобалась Людина,
А Він був Бог і чоловік, —
І стала Господу за Сина,
Як Сам Спаситель нам прорік...

І Людина з Богом у супружі
Буде глибше Божий Світ,
Усі брати ми, вірні друзі:
Оце нам Божий Заповіт!...

**

У Світі все у Вічнім Русі,
І вічно все вперед іде,
І в цій Вселенській Завіруси
Творець з Законами гряде!...

Коли б наш Світ на мить спинився,
Усе б ружнulo шкереберть, —
В вогні б ввесь Космос опинився,
І Світові настала б смерть...

Та Бог на варті заживди з нами,
А ми постійно будьмо з Ним,
Тоді ми житимем без тами
У Світі з Духом Пресвятым!...

Коли ж Творця ми забуваєм,
То ми ґруйнуєм Світотвір, —
Тоді не пахне Божим Раєм,
І стає Людина як той звір...

В житті із Богом наше Щастя,
Бо Він наш Батько і Творець,
До Нього путь — Святе Причастя,
У Царство Боже Посланець!...

У Світі вічні всі Закони,
Які Господь нам подає, —
Виконуй серцем їх без спони:
Оце призначення твоє!...

14.IV.1965.

❖ Іларіон.

БОГ.

Популярний богословський нарис.

1. Поняття Бога.

Бог — це Вічна, Жива, Розумна, свідома Себе Духова Істота, Яка створила всеовіт і керує ним.

Коли питаютъ: "А звідкіля взялъся Бог?" — треба відповісти питанням же: "А звідкіля взялася матерія, простір, вічність?"

Який є Бог — цього ніхто не знає. Конечне, обмежене, матеріальне не може уявити Безконечне, Необмежене, Нематеріальне. Коли ми не спроможні зрозуміти матеріальний світ і в повноті ніколи й не будемо спроможні (а це говорять і матеріалісти), то як можемо зрозуміти Духовний Світ, зrozуміти Бога, Який безконечно Вищий за матеріальний світ?

"Бога ніхто ніколи не бачив?" (Івана 1. 18).

Ми живемо на Землі, яка є в складі Соняшної системи, а Соняшна Система знаходиться в складі Галактики, яку називаемо Молочна Дорога. Наша Галактика — Молочна Дорога складається з декількох десятків трильйонів зірок ("Природа", вид. Академії Наук ССР. Москва, 1964 р., ч. 11, ст. 97). Телескопи показують нам ще багато-багато інших галактик. А найбільший радіотелескоп, що знаходиться в Джодрелл Бенк, і в якій можна бачити на віддалі 12 мільярдів світлових років, показує, що галактик є стільки, що розум людський не вспромозі уявити собі це число (а в кожній галактиці мільярди або трильйони зірок). А що покаже ще більший телескоп, коли такий буде зроблено?

І все це на нічому висить. І все це безпереривно рухається з величезними скоростями. І все це гармонійно пов'язане. І який правильний рух! Ми заздалегідь знаємо про затемнення Місяця, про затемнення Сонця; ми знаємо, коли і де будуть ті чи інші планети й ін.

Не може бути сумніву, що все це

керується Якоюсь Розумною Силою. Тільки людина упереджена не побачить у цій гармонійності надзвичайно розумної закономірності.

А візьмімо атом з його складовими частинами! Яка там розумна закономірність! І знову ж: величезні скорості, і разом з тим і не збивається все докупи і не розлітається.

Хто ж установив цю плановість, розумність?

Тут ми неодмінно мусимо прийти до визнання існування Якоїсь Надзвичайно Розумної Сили, Яка утворила і, без сумніву, керує абсолютно всім: від найдрібніших часток матерії до незчисленної кількості галактик.

Яка ж Величина має бути Ця Розумна Сила!

Осъ тому людський розум не може уявити, не може збегнути Цієї Розумної Сили — Бога.

В Святуому Письмі ще 3000 років тому написано: "Чи то ти зможеш розумом збегнути Бога?" (Йов. 11.7).

Коли ми хочемо щось зрозуміти, то порівнюємо його або уподобіємо його тому, що нам зрозуміло. Бога та Його якостей ми не можемо ні з ким і ні з чим порівняти, ні кому і ні чому уподобити. Бог — Єдиний, Безподібний.

Ми маємо тіло, але маємо й душу, яка є Образ і Подоба Божа, а тому ми все ж дещо знаємо про Бога, властиво — відчуваємо Його своєю істотою, відчуваємо своєю безсмертною душою, хоч уявлення Його у кожній людині своє, бо Бог незагнаний для людини!¹

Щоб мати хоч будьяке розуміння Бога, люди матеріалізують Його, надають Його своїми людськими якостями, своїми людськими думка-

1 На Євхаристичному Каноні на Св. Літургії в Молитві Священика є такі слова: "Bo Ti eси Бог Невимовний, Недовідомий, Невидимий, Незагнаний". Ця Молитва складена на основі Св. Письма більше як 1600 років тому, тобто не тепер її склали.

ми. А в дійсності це не так. У Пророка Ісаї ми читаемо:

“Ваші думки — не Мої це думки, а дороги Мої — то не ваші дороги, говорить Господь. Бо наскільки Небо вище за землю, настільки вищі дороги Мої за ваши дороги, а думки Мої — за ваші думки” (Ісаїя 55. 8-9).

Коли ми уявляємо Бога в якісь формі (частіше в образі людини), то тільки тому, що не можемо інакше подумати про Нього.

Щоб бути приступним для людини, Сам Бог, як Всемогутній, являючись людям, приймає різні образи. Але ці образи не є сутність Бога. І яка мудрість! Приймаючи різні образи (куш, що горів і не згорав, грім і блискавка, тихий подув вітру, голуб ін.), Бог цим показує людині, що сутність Його інша, щоб люди не надавали Йому тільки певного образу.

Для Бога немає ні простору, ні часу; немає ніяких кордонів, ніяких меж, ні обмежень. Тому ми не можемо ні уявити, ні висловити якостей Бога. Ми відчуваємо, пізнаємо Бога тільки в міру нашої духовної досконалості: що більше духовно досконала людина, то більше вона відчуває Бога!

Надзвичайна розумність в світі говорить про те, що Бог — Абсолютний Розум, отже і Жива Істота. Але ми не можемо надавати Йому певної форми.

Бог — Вічний. А що вічне не може мінятися, то Бог — Незмінний.

Коли ми говоримо, що Бог Вічний, Всюдисущий (а так говорить Св. Письмо), то конче мусимо відмовитися від часу і простору, бо час і простір неодмінні форми конечного, обмеженого. Не можна уявити всюдисущість Бога так, що Він нібито наповнює Собою ввесь простір. Це — матеріалістичне уявлення. Не можна приписувати Богові будьяке поняття кількості, бо це запровадило б у сферу конечного, матеріального.

Бог — Дух. Він не має матеріального тіла і тих почуттів, які зв'язані з матерією. У Нього, як у Вищій суті Духовій Істоті, це відбувається якось інакше.

Бог — Абсолютна Сила, Абсо-

лютна Всемогутність. Щоб створити безмежний світ, потрібна Абсолютна Сила, Абсолютна Могутність. Наука говорить, що для надання матерії скорості світла, потрібна безконачно велика сила. Виходить, світло утворене Всемогутністю.

Людина не може разумом охопити Бога. Тільки вірою, “серцем” (при допомозі розуму) можна пізнавати Бога. Що людина духовно вища, що морально досконаліша, то більше вона підходить до сприйняття Бога, бо ж Бог є Абсолютна Духовість. Цим пояснюється, чому релігійна людина відчуває Бога, а безбожник далеко від Бога, хоч би він і добре зінав Св. Письмо.

Коли розглядаєте людину з вічності, то людина, удосконалюючись, буде безконечно наблизитися до Бога. Христос сказав: “Будьте досконалі, як досконалі Отець ваш Небесний” (Матв. 5. 48). Але людина ніколи не зілеться з Богом, тобто не стане Богом. Це неможливе, бо людина, як створена істота, змінна, а Бог Незмінний.

Як Абсолютна Досконалість, Бог пічого не потребує. “Він (Бог) не вимагає служіння рук людських, ніби в чомусь Він мав би потребу, бо Сам дає всім і життя, і дихання” (Дії Ап. 17. 25). Всі наші Молитви, всі обряди потрібні нам, бо це засоби, що наближають нас до Бога; це стежки, що в темряві обмеженості і недосконалості людини ведуть її до Бога.

В пізнанні Бога релігійна людина проходить майже таку саму путь, яку проходить і вчений при певних дослідженнях.

Вчений, коли досліджує, то вірить, що щось винайде. В міру накопичення знань віра вченого переходить в переконаність. Так і релігійна людина: в міру духовного укосконалення вона все більше й більше відчуває, сприймає Бога і віра в Бога переходить в повну переконаність.

Вчений, щоб відкрити щось нове, мусить бути підготований до цього певними знаннями. Напр., для вивчення атома він повинен добре знати математичну аналізу (що ми звемо вищою математикою). Всі викладки такого вченого зрозумілі тільки тим, хто також знає математичну аналізу.

Подібно і в духовному житті. Тільки релігійна людина може зрозуміти іншу релігійну людину. Глибокі богословські думки зможе зрозуміти тільки людина з відповідною богословською підготовою і певним рівнем духовного удосяконалення.

Св. Ап. Павло пише: "І я, братя, не міг говорити до вас, як до духовних, але як до тілесних, як до немовлят у Христі. Я вас годував молоком, а не їжею, бо ви не могли її їсти, та ѹ тепер ще не можете, бо ви ще тілесні" (1 Кор. 3. 1-3).

Вже говорилося, що Бога і Його якостей ми не можемо нікому і нічому уподобити. Бог — Безподібний, Єдиний. Безподібні і єдині також безконечність і вічність, тому ні уявити, ні порівняти їх будь з чим ми не можемо. Безконечність і вічність — надприродні.

Дехто намагається якось зрозуміти безконечність простору і бере, як приклад, сферу: коли по сфері пересуватися, то ніде не буде кінця. Але цей приклад годився б тільки для двомірних істот, коли б такі існували. А для тримірних істот він не надається. Сфера чи будьяке викривлення в просторі має радіус. А який би великий ми не взяли радіус, до його можна додавати ще й ще. Ми абсолютно неспроможні зрозуміти безконечність простору, а можемо тільки відчувати, відчувати своєю безсмертною душою.

Ми не можемо уявити, який є Бог, та все ж таки ми Бога знаємо. Бо ми знаємо Христа. Хто ж знає Христа, тобто істотою своєю сприймає Його, той знає Бога. Хто любить Христа, той любить Бога. Бо Христос — це Бог, що прийняв тіло людини. І в цьому проявляється безмежність любові Бога до Свого створіння, до людини. Через Христа — Боголюдину ми пізнаємо Бога (Ів. 14. 8-11), і цього для нашого земного життя досить. Нам дано стільки, скільки ми можемо в собі "вмістити" (Ів. 16.12).

Бога ми пізнаємо ще, бачучи Його "сліди" в світі.

2. "Сліди" Бога в світі.

Існує така байка. До однієї мудрої риби припливли прості риби й запи-

тали її: "Що таке вода? Ми чули, що риби не можуть жити без води".

Подумала мудра риба, відповіді не дала, а послала їх до премудрої риби. Коли прості риби запитали премудру рибу, то та відповіла: "Ви не знаєте, що таке вода, бо живете в воді й дихаєте нею, не помічаючи. А ось коли ви виймуть з води, і ви станете задихатися, тоді ви зрозумієте, що таке вода"...

Отак і ми, люди. Ми не помічаємо Бога, бо, за словами Св. Письма, "ми Ним живемо, і рухаємось, і існуємо" (Дії Св. Ап. 17. 27-28). Бог є всюди. Ми Ним живемо. І як риба, вийнята з води, задихається і вмирає, так і людина без Бога духовно задихається, духовно вмирає: вона втрачеє найвищі якості людини: свободу, любов, справедливість й ін.

Бог — Дух Всюдиущий, тільки деякі люди не хочуть знати Його, бо не бачать Його. А хіба ми бачимо все навіть матеріальне? Хіба ми бачимо, наприклад, вітер? Але ми знаємо про вітер по тих слідах, що він залишає: шелест, курява тощо. Хіба ми бачимо електро-магнітні хвилі? Але ми знаємо, що вони є завдяки апаратам радіо і телевізії. В кожному місці є незчисленна кількість електро-магнітних хвиль різної довжини, але тільки через відповідно настроєні апарати ми сприймаємо їх.

Грубо порівнюючи, ми й Бога знаємо через "апарат" — чисте серце (в гармонійній співпраці з розумом. І в Біблії часто "серце" — це розум).

Щоб судити про майстра, треба дивитися на його роботу. Добрий господар пізнається по його господарству. Мистця ми оцінюємо по його творах. Ми високо підносимо його мистецькі здібності, не бачивши його самого.

(Кінець буде).

Прот. М. Овчаренко.

ПРАВОСЛАВНА ВІРА.

Наука Східних Патріархів про
Православну Віру.

Це найцінніший Катихизис. З передмовою Митрополита Іларіона
1957 рік, 200 ст. Ціна 1 долар.

ПАЛОМНИЦТВО ПО СВЯТИХ МІСЦЯХ СХОДУ.

ПРОЩАННЯ З АФОНОМ.

Перед своїм від'їздом, у вівторок 2-го червня, я говів і приготовлявся до Святої Сповіді й Причастя. До великого Святого Таїнства мене приготовляв дуже добрий і побожний старець, Ієросхимонах Серафим. Відбувши говіння, треба було цілком заливатися не тільки з Іллінського Скиту, але зовсім зо Святої Гори Афону, бо час моєго там перебування дійшов до кінця, — три тижні.

Перед від'їздом Отці Іллінського Скиту щиро мене прощали, обдарували дуже цінними пам'ятковими дарунками, і я глибоко відчув їхню до мене любов. Ще і ще я бажав на все надивитися, все тут бачене запам'ятати, бо ж це, можливо, вперше і вістянне я тут між тією дорогою братією!...

Другого дня Отець Настоятель визначив для мене провідника, того самого Димитрія, кілька мулів і ми зо слізми попрощалися. Я ще з дороги кілька разів оглянувся на браму Скиту, ще раз намагаючись записати в своїй душі те, що тут бачив і пережив, а потім і брама і Скит сковалися за кущами і горами...

У Кареї я швидко полагодив усі потрібні формальності. Було ще трохи часу до дальшого від'їзду, і я пішов ще до Андріївського Скиту. Відвідав ще О. Настоятеля і сказав йому мое "до побачення!" А в годині 2-їй по полудні прибув автобус, і я від'їхав до Давфні. Ми їхали тими самими дорогами, що й сюди, ще і ще раз я милувався чудовою афонською природою, ще і ще раз пив чар надзвичайно гарних гір і прощаючись зо всім, що тут полюбив за цей короткий час.

Варто ще згадати, що в Давфні мене зустріла неприємність з митними урядовцями, але все ще пізніше направилося, і я мав на руках всі потрібні документи їхати далі.

ПАНТЕЛЕЙМОНІВСЬКИЙ МАНАСТИР.

У Давфні також треба було полагоджувати деякі формальності, а звідти я відплив човном до Пантелеймонівського монастиря. Йшов сам дорогою і зустрів якогось незнайомого старого монаха. Я попросив його допомогти мені знайти в цьому монастирі Настоятеля, бо там справді без провідника можна заблудити. Це великий монастир з багатьма будинками і знайти там Настоятеля чи його помічника не так легко. Але цей добрий монах завів мене до гостинних покойів і доручив мене дуже милому і симпатичному Ієромонахові Серафимові, який походить з Закарпаття. І справді, Отець Серафим заопікувався мною, ніби своїм рідним братом. Найперше познайомив мене з Настоятелем монастиря О. Архимандритом Іліяном, а потім зо своїм другом і земляком з Закарпаття, Отцем Давидом.

Щоб належно оглянути Пантелеймонівського монастиря, треба мати кілька днів, а я мав тільки одну ніч. Але й цю одну ніч я не хотів проплати, але пішов по монастирю. Оглянув усі Храми, поклонився його Святыням, а також познайомився з його братією. Нав'язав також більче знайомство з провідними монахами цього славного монастиря.

Вночі був на Полунощниці, був також на Утрені і на Св. Літургії. Всюди тут бачив взірцевий порядок у Богослужіннях, усе тут відбувається згідно з Уставом, який зобов'язує по всіх монастирях, в яких я був.

Перед самим виїздом відвідав це востаннє Настоятеля монастиря, і він дуже жалів, що я так скоро відходжу. Жалів того і я, але передо мною лежала дальша дорога, і я не міг довше бути. Настоятель обдарував мене дарунками, і просив конче ще раз приїхати до їхнього монастиря, але не на одну ніч, а на кілька тижнів, а краще — на все життя... І з тим я залишив славний Пантелеймонівський монастир.

Разом з Отцем Серафимом ми всіли до човна і відплівли до Давфні. А в Давфні я пересів на інший моторний човен, і попрямував тією самою дорогою, що й сюди прибув, до Тріпіті, а там всів до автобуса, яким направився до Салонік.

ЗНОВУ В АФІНАХ.

До міста Салонік приїхали ввечері. Мені конче треба було взяти таксівку, щоб заїхати на залізничну станцію, але таксівки ніде не було, бо тоді якраз всі таксівки вийшли на страйк. Довелось найняти якогось хлопця з візочком і він завіз мене на двірець.

Я не мав подорожнього квитка з Салонік до Афін, отже треба було його купити. Прецьких грошей та-кож не мав, але мав т. зв. "трайвел чек". Виявилося, що таких "трайвел чеків" на станції виміння не можна, тільки в банку. Всі ж банки в місті вже були закриті і я залишився в чужому місті і без грошей, і без квитка на поворотну дорогу до Афін. Зголосився я на поліцію, щоб мені помогли, але Європа не Канада, і я помочі ніде не знайшов. Тут закон — законом, і поза годинами ніхто нічого не порадить. Виходило так, що я не міг заїхати до Афін, і немав за що тут десь переноочувати. Але, як каже наше прислів'я, що Господь не без милости, а козак не без долі. Так було і зо мною. Знайшовся якийсь добрий залізничний службовик, побачив мое безвихідне положення, купив мені за свої гроші квитка до Афін, дав свою адресу, і я ще того самого вечора сів на поїзд. В Афінах насамперед розміняв свого "трайвел чека" і відслав доброму чоловікові гроши.

В Афінах довелося мені чекати кілька днів на місце в літакові. За той час я ще мав нагоду надивитися на грецьку столицю і з декім познайомитися. А потім, якраз на Вознесіння, я отримав місце в літакові, і відлетів того самого дня до Парижу.

На передодні вилету попрощався зо всіма своїми знайомими в Афінах, а особливо з Владикою Анатолієм, про якого була мова раніше, і якого я тепер також відвідав. Увечері це відправив Всенічну в Церкві, молився разом з православними слов'янами й

греками, і думав про те, що скоро залишу їх. На саме Вознесіння вдень відправив також Святу Літургію, а по Богослуженні подякував гостинним господарям за все добре, яке воно мені зробили, і від'їхав на летовище.

В КАНАДУ!

З Афін літак відлетів пунктуально своєї пори, і першу зупинку мав у Парижі. Звідти полетів далі, і прибув до Лондону, Англія, де я мав приемність зустрінутися з багатьма своїми старими і з новими друзями. Відчувалася вже близкість моєї Канади, і відчувався кінецьдалекої дороги. Все тіло мое було втомлене, положення ввесь час напружене, нерви насторожені, і хотілося накінець висісти на летовищі в Вінніпезі, сісти в свої тихі кімнаті, — і легко зітхнути після всього... Ale поки це стається, мене ще чекає впереді дуже далека дорога через океан.

І мое коротке перебування в Англії також закінчилося. Мене проводять друзі на летовище, і я спрагнено ще раз дивлюся на землю Європи. Махаю знайомим на прощання, і спокійно займаю своє місце в літаку. Він зноситься над хмарі, пливе в неосяжному просторі, і з кожною хвилиною все ближче й ближче досягає своєї мети — Канади.

Коли кінчаю писати оці мої короткі спогади, то можу сказати, що Бог був зо мною, коли я залишив Канаду, Він же був при мені й тоді, коли я знову вертався до неї. І за це я дяжую Йому...

Уся моя подорож по Святих Місцях забрала мені два місяці і два тижні. Бачив я те, що міг коротко отут переповісти, пережив безліч приемних хвилин по різних місцях. І за все це широ дякую Господеві, що допоміг мені звершити цю подорож!...

Архимандрит Іов Скакальський.

ПІСЛЯСЛОВО.

Усе, описане в попередніх розділах, залишилося за мною, але воно не забудеться ніколи. Я ще і ще вдячний широ Милосердному Господеві, що Він з Ласки Своїї поблагословив мою подорож до Святих Місць Сходу,

де я власними очима побачив ту Землю, по якій ходив наш Спаситель Ісус Христос, де Він перетерпів найтежчі муки, був розп'ятій на Хресті, був похований, але на третій день воскрес, а потім вознісся на Небо.

Я не тільки бачив ту Святу Землю, але ходив по ній, торкаючись своїми руками найдорожчих Релігій, які там досі зберігаються по Святих Храмах. Те, про що я змалку багато мріяв, сталося дійсністю в моєму житті, а тому все це рахую Божим Милосердям до мене, грішного!

У цій моїй подорожі я бачив багато приємного, багато радісного, але бачив і багато прикроого, гіркого поміж різними людьми. І це останнє болюче відчувається в тій Землі, де жив Христос і де Він проповідував любов. На жаль, тієї Христової любови людство й досі повністю не збагнуло, а тому й кривдить себе взаємно. Стоячи на Горі Голгофі, де був розп'ятій Христос, я думав: "Чому багатьом людям на світі діється така кривда, коли Господь Милосердний є Добрим Батьком для всіх?"

Безмежно жалію, що, бувши над Чорним морем з боку Туреччини, я

тільки спрагло дивився в бік моєї дірогої Батьківщини України, але поїхати туди не міг. Відвічний ворог нашого народу поневолив її, а через це дорога туди закрита. Я стояв самотній на березі Босфору, летів думками на Рідну Землю і хоча тілом там не був, але був душою і серцем...

Випускаючи в світ свої дорожні записи, я щиро дякую всім тим Читачам, які їх уже читали в "Вірі й Культурі" і які читають їх окремою книжкою. Дякую за те, що вони спокійно йшли зо мною далекою дорогою, і були терпеливі пройти аж до кінця.

Уважаю за свій -найбільший обов'язок найсердечніше подякувати Його Блаженству, Блаженнішому Митрополитові Іларіонові за його цінну допомогу порадами і вказівками, а також матеріальною допомогою у виданні цієї книжки.

Так само щиро дякую всім моїм приятелям, які чимбудь причинилися до того, що "Паломництво по Святих Місцях Сходу" виходить у світ. Нехай Милосердний Господь стоіратно всім їм винагородить!

Автор

РЕЛІГІЯ.

Догматична студія.

Релігія -- це фактичне ї реальне відношення людини до Бога, зв'язь людини з Богом. Орган Релігії, — це не є якесь особливіше вивінування людини, але є ним вся людина як така. Як персональне ество, людина є свідома своєї зв'язі з Владою вищою, ніж вона сама. Людина як людина є релігійним еством не тільки як чуттєве ество, але є ним усім збором своїх спосібностей. Як така, людина робить визнання, вона признається більше чи менше ясно, що такі стосунки існують між нею і Богом.

Людина старається узгіднити своє життя з правилами, що їх накладає її поняття стосунків, щоб були вони належні й правильні. Релігія вимагає від людини в її відношенні до Бога:

знання, любови, служення, охочого піддання ума, серця і волі Тому, Хто є рівночасно Законодавцем і Приятелем. Моральність є чітко і доконче релігійною. Регулювання життя встановлюється ідеєю, виплеканою Богом і зобов'язаннями, що їх накладають стосунки людини з Богом.

Релігія є як віровченням, так керуванням, способом життя, бо є вона вірою серця. У Релігії є дві сторінки, а це: суб'ективна і об'ективна. Торкаючись об'ективної сторінки, Релігія — це зовнішнє, загальне життя, що до нього доходиться чисто зовнішнім способом. Наприклад, коли говоримо про різні Релігії, ми маємо на думці такі видимі організації, що приписують їхнє існування засвоєнню деяких спеціальних понять про суть і харак-

тер Бога, та стосунки, що існують між Ним та людиною.

Ідея про Релігію містить у собі існування Бога. Вона вводить загальну ідею доброти Його та, можна б сказати, зацікавлення Бога добрістю та дбанням за неї. Але не вимагає Релігія, бо навіть немає місця в ній на так зване доказування існування Бога. Тут можна б говорити тільки про "доказування" існування Бога, якщо вони були б строго логічними доказами. Тим часом такі, які вони тепер, могли б вони бути розважані у філософії Релігії, як наочілення конечності Релігії, виказуванням, що думки і рефлексії людини стають закороткими перед Безконечним і Абсолютним, що є персональним і реальним Єстеством. Знову ж, у цій доктриній системі, по суті дискусії над християнською ідеєю Бога, щоб виявити, що в людині вимагає та що рівночасно знаходить у Бозі якості, які становлять субстанцію і зміст цієї ідеї.

Питання джерела, що з його випливло переконання про Релігію, дала нагоду почати багато різноманітних теорій. Натуралізм доводить її до звичайної ілюзії, що зродилася з дефекту або немочі конституції людей або здібності обманців, що зацікавлені поширенням таких забобонів. Критіяс, один з 30 тиранів (450-403), софіст і світська людина, заявив, що віра в богів є хитрим винаходом якогось мудрого державного мужа, який у цей спосіб обмотав правду фальшем, щоб запевнити собі принаймні серед частини горожан більш податливий і совершенніший послух. Евгеній Мессіні представляв богопочитання як пошану, віддавану спершу найвизначнішим мужам минувшини. Цю саму теорію піддерживав пізніше Герберт Спенсер, англійський філософ (1820-1903), та інші, що дошукувалися початків Релігії у примітивній формі релігійній почитання предків. Люціян, грецький письменник II століття у своїх "Діялогах про мерців" вважає божків за прототип людських блудів і дурощів, а почитання їхніх вважає витвором ігнорування забобоних, що позволяють, щоб абсурдні гротескові креації уяви окружуваво надприродними боготвореннями та

сентиментальними романсами. Мало б воно, ще почитання, постати також з боягузства, хто боявся стрінутись з ненавистю, що мала б їх стрінути, якщо посміли б вони квестінувати загально поширене почитання божків, та віру в них.

Річ ясна, всі такі натуралістичні вислови не є жодними виявленнями, але містять у собі фактичне заперечення всякої Релігії. Правдивим питанням, що нас воно цікавить на цьому місці, це питання натури й правдивої основи Віри. Релігійні теорії треба відрізняти відповідно до того, що вони представляють Віру як таку, що в першу чергу полягає на духовній правді, понятій розумом (інтелектом), або на внутрішній духовій інтуїції, або відчуванні Бога, що промовляє до чуття і досвіду.

Ідея Бога, що відноситься в якийсь спосіб до світу й людини, а згодом перед якою треба держати й почитати її, не є ідея, що її можна б набути через виховання або якою небудь комунікацією із зовнішнім світом. Але у своїй найпростішій і найелементарній формі Релігія є продовженням життя (вживання), оригінального духовного вивінення людини, що людина одержала від свого Створителя перед її упадком.

Слово Релігія походить латинського. "Релігіо" чи в італійській вимові Реліджійо, розвинулось з дієслова "релегере". Це означає "дбайливе розважання, передумування, віддання нашого ума й усіх наших факультетів студіям, що вимагають повних пошани, побожних (у розумінні чесних) розслідувань.

Тут треба сильно підкреслити, що є також інші міркування про походження Релігії, і можна б писати грубі томи на цю тему. Свою думку опираю на найбільш поступових теологічних виводах, що її прийняли теологи, і тому, що вона не є християнського походження. У своєму творі "Про природу богів" Маркус Туллій Ціцеро (43 р. перед Хр.) пише: "Як і все, що торкається культу, віддаваного богам, дбайливо знову розважили б, і так неначе знову виbrane зложили б це так звані релігійні (люди)". Де натура деorum", 11. 28.

Ляктацію, що вмер у 325-му р.,

названий християнським Ціцероном, у своєму творі: “Божі постанови”, IV. 28 — пише: “Зв’язані “кайданами побожності” знову пов’язані” (релігаті) ми є, і звідсіля назва Релігія має свій початок”. Однаке тут бракує логіки, це означає щось інше, бо “релігенс” вживався у значенні “плюс-побожний” і не походить від “релігаре”, бо тоді “партіципію” був би “реліганс” той, хто пов’язує знову.

Натомість, з “релегере” теологи порівнюють грецьке “евлябейя”, що означає у першому понятті: “розважливість, обережність, обачність”. З. Вецлевські передає це слово польським “суменносьць”, по-нашому “сумлінність”, цебто те, що походить з душі, із серця, як ми це на початку зазначили, вичислюючи вимоги, щоб Богові служити у значенні бути релігійним доктриною.

“Евлябейя”, Єв. V. 7, XIII. 28, “євлябес”, прикметник від “евлябейя”, Лук. 11. 25, Дії 11. 5, VII. 2, як згадано у гелленізованому значенні Нового Заповіту, примінюється як: “дбайливе поводження з речами, дбайливе, совісне, побожне ставлення до Божих речей”. “Синоніми Нового Заповіту” X, 47, ст. 36, 173, Тренч.

Друге поняття “евлябейя” по-нашому означає “страх Божий”, “побожність”...

У протиставленні до цього маємо вираз “трескейя” (Дії XXVI. 5; Кол. II. 18; Як. I. 26, 27) на означення Релігії у її зовнішньому аспекті, цебто у формі зовнішнього культу. Про це пише Геч у праці: “Нарис Біблійної Греки” на ст. 55-57, та Тренч: “Синоніми”, що ми їх згадували вище, на ст. 175 і слід. Саме слово “трескейя” означає Богослуження, культ, чи скоріше зовнішній культ. Багато хто з теологів приписують це поняття у переважаючій силі церемоніям, чи зовнішнім обрядам.

Позволю собі зробити замітку, що я часто вживаю тут слова теолог, теологи. Це поняття не приписується ніколи тим, хто студіює теологію, а навіть не тим, хто її успішно покінчив, але це поняття наука приписує тільки науковцям оригінальних теологічних думок. А ті, хто вчиться на теологічних факультетах, є тільки

студентами теологічних факультетів, чи коротше: студентами теології.

Повернувшись до слова “трескейя”, треба докладніше іще підкреслити, що це слово можна вживати у зовсім добром уміслі, щоб вказати на форму Релігії, Богопочитання, що випливає з внутрішньої реальності, але прикладає вагу тільки зовнішнім формам, зовнішній організації, чи формі віровизнання. Зате ж, слово “евсебейя” обмежується теологами до поняття “Релігія”, що вказує реальний персональний стосунок індивідуальної людини до Бога, чи навіть громади, що складається з поодиноких людей (виключно), що є “релігійними” у цьому правдивому значенні. Громада може бути “трескос” тому, що члени приймають цю саму форму Богослужби, але “евсебей” може бути громада тільки тоді, коли її члени є побожною Божими членами.

У монументальному перекладі нашого Блаженнішого Митрополита Іларіона “евсебес” — це: “побожний” (2 Петра 2. 9; 2 Тим. 3. 12). Так перекладають це поняття усі науковці різних національностей і мов. Так, і тільки так... Бо це віддає есенцію (схоластичний вираз на те, чим дана річ є) і властиву ідею (образ) Релігії, що означає в першу чергу чисто персональний стосунок індивідуальної душі з Богом.

Основною різницею між поглядами з однієї сторони тих, що їхній вишкіл (навчання) проводився під впливом Святого Писання, та з другої сторони тими, що стоять під впливом поган, є разячий підхід до слова і поняття “Релігія”. Та все таки дефініція Ціцерона остается до сьогодні неперевершеною. В разячий спосіб спотворювано дефініцію “Релігія” у початках Християнства, а пізніше від XVI століття майже до сьогодні це діється там, де строго переслідаються всі відхилення у способі Богопочитання, навіть зовнішнього (обрядового). Це так звані тоталітарні Релігії зовнішності.

У старинних поган уважалось обов’язком держави змушувати усіх держатися тільки державної Релігії. Таким чином убитий був Анахарзіс (скит) своїм братом, бо він вносив новину у культ богів, почитання

грецької богині Деметри. Таким чином згинути мусів Сократ за відхилення в бік від духовного Бога через принцип шукання Бога в собі самому, пізнаванням себе самого ("Гноті сеавтон")!

Ідея Релігії, базованої на Євангелії, це Совість, формована Богом Самим. Я вже згадував, що перше верно зовнішньою Релігії посіяв Створитель наш у наших душах іще в часі творення людини. І навіть після упадку зерно це не зів'яло зовсім. Воно було зрошуване Божою Обітницею приходу Месії... У багатьох людей є ще персональний акт і переконання, що має свій осідок у глибинах морального ества людини...

Вже на початку ми підкреслювали, і знову це підкреслюємо, що людина, як людина, є релігійна. Вона такою є не тільки наслідком певних обставин, чи певного середовища. Давні філософи однозгідно признавали, що людина є природно релігійною. Іншими словами Релігія є есенціональною для персонального існування людини. Без цього людина не змогла б бути духовним еством таким, як вона є. Бо не мала б вона сфери для виконування, чи розширення духовних обदарувань.

Знаний загально у попередньому столітті Ротте пише у своїй "Етиці" 117, том I-ий, ст. 466: "Ступінь (вартість) людини залежить, чи має вона Релігію. Не можемо призначити безрелігійній людині ніде іншого становища, хіба що між звичайними тваринами. Факт, що людина існує як створіння персональне, вводить конечність ідеї Релігії, як реальності". А факт, що Релігія є конечністю, спочиває на ішо іншому факті простому, факті існування людини.

В "Етиці" 117, Аннал 5, том I-ий, ст. 466 наводить він опінію Ф. Г. Якобі (філософ-спіритуаліст, 1743-1819), Гете, Новалиса, Баадера, Тренделенбурга, Вейссе. Він наводить переконуючі вирази цих мислителів, де вони заявляють одверто, що Релігія в понятті чогось "понад", з чим людина зв'язана персонально, є есенціональною всім думаючим і розумним ествам. Не вистачає казати, що людина є спосібною бути релігійною, або що без Релігії не може людина

досягнути своєї мети. Релігія, — це й сама есенція буття людини, як людини. Це тільки на основі своєї Релігії та розвою цієї Релігії, як різна від правдивих тварин, людина творить свою історію, історію людини.

Релігія, як признання стосунків між Богом і людиною, містить у собі добровільне передання себе Богові. Дифеніцію ф. Е. Д. Шляєрмакера (1809), що, на його думку, Релігія є почуттям абсолютної залежності, належить відкинути. Її треба відкинути не на підставі постулату абсолютної залежності, але на підставі одностороннього відклику до чуття, не підкресливши есенціональної участі розуму й волі. Визнання абсолютної залежності людини від Бога є есенцією самої ідеї Релігії. Всяка революція проти цього, це нерелігійність.

Але конечно мусимо пригадати собі, що релігійна людина цю передачу себе Богові чинить з власної вільної волі. Вона (людина) знає свою залежність, бо вона свідома, що віддання зробила людина сама. Тільки залежність інша, інші залежність нерозумна, нерозважна й не обопільна залежність натуральної людини є залежністю людини від Бога, що творить субстанцію (саму суть) Релігії.

У природної, натуральної людини це почуття залежності присутнє. Але із-за браку знання і волі, що діє обопільно одне на одного (Бога на людину і людину на Бога), незнання баламутить волю, псує її. Попсована воля збільшує ігноранцію. Самосвідомість не потрапляє виявити себе належно... Ця достатність вияву можлива тільки в людини, що знає Абсолютного, що від Нього вона (людина) залежна.

Бо тільки це єдине Ество Абсолютне може збудити в людині і вимагати від персональної людини визнання абсолютної залежності. Тому немає Релігії у значенні зовнішнього Богопочитання або культу, що не признає Бога за Абсолютне, не в силі накинути своїм прихильникам релігійних санкцій, щоб ждати знамен Божих... Бо залежність людини від Бога правдивого не є абсолютною у цьому випадку. Залежність, що не є абсолютною, не є релігійною. Абсолютну залежність можемо поручити

ЛІТЕРАТУРНА МОВА В ГАЛИЧИНІ.

Мовно-історична монографія.

V.

9. Вплив України на Галичину.

І як це є сумно, але кордон поміж Україною й Галичиною все зростає, бо унітське Духовенство все більше католицілось і тягло за собою й народ, — це т. зв. "святоюрська партія". Був кордон політичний, але виріс іще грізніший — духовний кордон від "схизматиків"!

І так минали й дальші роки, але Галичина відроджувалася неквапно, хоч сам австрійський уряд допомагав їй, — глушили це відродження головно московофільство та полонофільство з римофільством і австрофільством. І вже пізніше, коли в Галичині постала своя сильна світська інтелігенція, вона справу відродження взяла в свої руки, хоч і московофільська течія, особливо серед білого Духовенства й почести інтелігенції, була таки сильна аж до останніх днів, коли вона заникла.

Про це ще Маркян Шашкевич з душевним болем писав: "Ми, українці, вже одстаємо од інших слов'ян, бо все починаємо знову та сперечаємось про форму" ...¹

Але розвій літературної мови не спинявся й за таких обставин. Для вивчення української мови багато зробив професор Львівського університету Омелян Огоновський (1833-1894).

Коли українці в Галичині починали справу своєї літературної мови та нового правопису, звичайно зчинялася

¹ Див. Іван Франко: Азбучна війна в Галичині 1859 р. "Укр. руський Архів" том VIII.

тільки Тому, Хто є Абсолютним.

Говорячи розсудно і властиво, Релігія мусить бути теїстичною. Теїзм може бути тільки монотеїстичний. Бог може бути тільки один... (Кінець буде).

О. Д-р Степан Сасс.

запекла боротьба, бо консерватори на це не годилися. І довгі десятки років билися тут за йор (бука ъ), а пізніше за фонетичний правопис, як недавно билися за апострофа, і витрачали на це, а не на збільшення культури своєї мови, дорогі сили, яких і без того було мало.

Високі зразки і літературної мови, і правопису були вже в Україні, але Галичина звичайно на них не погоджувалася й уперто творила своє, хоч і гірше, — аби не "схизматицьке". Жодного навіть малого пробліску на соборну літературну мову тут реальнно не поставало аж до 1917-го року. Східноукраїнське вкінці тут таки приймалося, але завжди тільки по завзятім бої з опізненням на 20-30 літ.² При новім напрямі Духовенства, що стало рішуче латинізти свою Віру й Обряди, трудно було тут говорити про якубудь вільну соборність із "схизматиками".

Але життя робило своє. Взаємини з Україною таки більшли й ширшили. Цenzурні утиски в Україні все кріпшили, і наддніпрянці стали думати про працю у Львові.

Року 1873-го з ініціативи чернігівця Олександра Кониського, що з 1862-го року був у тісних взаєминах з Галичиною, засновано у Львові Товариство ім. Т. Шевченка, на що подаравала полтавська дідичка Єлизавета Іванівна із Скоропадських Милорадова (1832-15 (27). III. 1890) 8000 рублів (9000 гульденів). З ініціативи того ж Ол. Кониського року 1892-го це Товариство переіменовано було на Наукове Товариство ім. Т. Шевченка. З 1894-го року головою цього НТШ (і професором історії Львівського

² Див. В. Лев: Омелян Огоновський, "Ніва", Львів, 1933 р. ч. 12 ст. 444-447.

3 Див мою працю: Головні відміни літературної мови від мови західноукраїнської, див "Словник місцевих слів", 1984 р. ст. 122-154, та й увесь Словник цей присвячений опису галицької мови. Див. мою працю: Найчастіші прогріхи письменницької мови в Галичині, "Рідна Мова" 1936 р.

університету⁴ став Михайло Грушевський, і власне це НТШ та його славний голова, що самовіддано працював тут 20 років, поправливому двигнули національне українське життя в Галичині, і справді відновили його.

По катастрофі 1876-го року очі всієї Східної України відразу звернулися на Львів, як на можливий осередок культурної української праці в Галичині. Дійсно, на цей час постала вже тут нова українська світська інтелігенція, — лікарі, адвокати, нотарі, з'явилася українська преса, журнали. Грунт український був тут уже міцний, і тому все, чого не можна було друкувати в Східній Україні, друкувалося у Львові майже до 1905-го року.⁵

Журнал "Зоря" з кінця 1880-го року став правдивим всеукраїнським органом, — тут поєдналися всі наші соборні літературні сили. До цього часу часописи в Галичині скоро падали, бо не було читачів, тепер же українці зо Сходу стали матеріально поважно підтримувати пресу, науку, громадське й політичне життя.

Але розвій літературної мови йшов тут усе таки дуже слабенько, а головне — не було тут розуміння істоти цієї мови. Драгоманів видрукував в академічному часописові I. Франка "Друг" 1875-1876 р. три свої ідеологічні листи, в яких висвітлив усю відсталість і незугарність галицької мови, як мови літературної.⁶

Сам Франко писав про щой час ("Молода Україна" ч. 1 ст. 7), що в Галичині це була пора, коли бачилось, що запанує тип "рутенця", який, знеохочений сварами про народність, мову й Драгоманівські ідеї, умиває руки від усього, не хоче нічого поза чорножовтими стовпами, що відмежовують Галичину від Росії.

Листи Драгоманова до редакції "Друга" підійшли до заплутаних язикових і національних питань з незнан-

⁴ Ще року 1872-го на катедру "руського язика й літератури" Львівського університету кликали П. Куліша, але він зрікся.

⁵ Д-р М. Лозинський: Галичина в житті України, Віден, 1916 р.

⁶ Див. М. Смужка: Драгоманів у боротьбі за народну мову й літературу в Галичині, "Критика" 1983 р ч. 1 ст. 38-43, Львів.

ною в Галичині ерудицією й сміливістю. Драгоманів з'ясував усю незугарність галицької літературної мови, відсталість мистецьких смаків, усю безпринциповість галицьких народних вождів і їх політики, їх провінціальну обмеженість у ставленні української справи.⁷

Але все це нічого не помогло, як не помогли й писання про галицьку мову й правопис Б. Гріченка,⁸ Ів. Стешенка, М. Грушевського й ін. Галичина вперто трималася своєї місцевої мови, думок про всеукраїнську соборну мову розуміти не хотіла, твори Шевченкові особливого поширення тут не мали. Що передруковувалось з київських видань, конче виправлялося в мові й правопису на своє.

Як я вище подавав, своя духовна цензура заборонила у Львові року 1844-го передрук "Марусі" Квітки-Основ'яненка. Журнал "Вечерниці", друкуючи оповідання П. Куліша "Дівоче серце", додав до нього таку дописку в ч. 39 за 1862 рік: "Не сміємо зміняти правописи Куліша тутки, як то робимо з творами наших наддніпрянських писателів (для вигоди нашої старшої читаючої публіки), тим більше, що, як знаємо, П. Куліш не позволяє подібної переміні".

Але гірше зробили Кулішеві пізніше. Куліш, перекладаючи Біблію з галичанином д-р Ів. Пулюєм, мав з ним умову, що воно вийде конче українською наддніпрянською мовою. Через шість літ по смерті Кулішевій, року 1903-го, Біблія нарешті вийшла, але, як заявили Нечуй-Йевицький і Кулішева дружина Ганна Барвінок, сам Пулюй виправив працю Куліша й Нечуя на галицький правопис. Це була причина, чому ця Біблія не мала в Україні успіху. І це був тяжкий удар для пам'яті ідеолога української літературної мови: у дома її недозволяла російська цензура, а в Галичині

⁷ Микола Зеров: До джерел, 1943 р. ст. 125.

⁸ Цінна була його праця: Три питання нашого правопису, Київ, 1908 р.

⁹ Гарячий протест проти виправлення в Галичині наддніпрянських праць написав В. Королів-Старий, див. "Рідна Мова" 1939 р. ч. 1: Про власну книжку.

циого перекладу взагалі не читали, бо зробив його "схізматик", та й Рим заборонив читати видання Британського Біблійного Товариства... Це приклад "соборного" творення української культури.¹⁰

Або ще приклад останнього часу: року 1941-го у Львові перевидали — за редакцією О. Панейка — "Правописного словника" Ц. Ізюмова 1931 р., — і помітно переробили "на своє", зробивши його маловартим.

Свого часу наш талановитий сатирик Володимир Самійленко в листі з 7 серпня 1892-го року до Бориса Грінченка, що тоді видрукував був статтю про галицьку літературну мову, писав: "Спасибі Вам за Вашу працю! Ви даете її так багато і в такому добро- му напрямі. Ваша замітка про галицьку мову, як видно, возом зачепила галичан, що й досі гризути Вас та хотять проковтнути. На превеликий жаль, бачу, що нам трудно з ними по- розумітися. Вони дивляться на річ трохи з іншого погляду, а нашого погляду не хотять зрозуміти. З їх погляду виходить мабуть так, що якби воля нашого слова була тільки у лемків, то діялект лемків повинен би стати літературною мовою, не зважаючи на те, що 20 мільйонів говорить далеко інакше. Їм байдуже про те, що ¾ на- роду говорить одностайно й досить відмінною від них мовою. Їх діялект здається їм найкращим: то єсть справжня літературна мова, —

Бо нев і цісаря вітаєсь,
І казань кажесь на амбоні,
Бо нев кобіті освідчаєсь
У щиро руському сальоні'...

Що було найгірше, то це те, що твори українських письменників у Галичині якогось більшого значення не мали, і навіть огненнє Шевченкове слово мало кого тут запалювало?¹¹ "Схізматики"!...

Хоч в Україні цензура часом і забороняла слово "український", змінюючи його на "малоруський", проте проф. М. І. Петров ще 1888 року ви-

10 Див мою працю: "Біблійні студії" 1963 р. том I ст. 60, 73, 26, 80.

11 Див. про це Л-р М. Бабюк: Як у Галичині розуміли Шевченка, "Рідна Мова" 1939 р., ч. 3. Л. Дичук: Шевченко в Галичині, там само ч. 6.

пустив свою працю під таким титулом "Очерки изъ исторіи украинской литератури".

А в політично зовсім вільній Галичині ніяк не могли підібрати назви для свого народу й його мови. Так, праці озаголовлювалися: "Исторія литературы рускої" Ом. Огоновського 1894 р., "Підручна історія рускої літератури" Застирця 1902 р., "Галицько-русське письменство" О. Терлецького 1903 р., "Нарис історії українсько-русської літератури" Ів. Франка 1910 р., і тільки аж 1920-го року нарешті вже М. Возняк відважився назвати "Історія української літератури". Мало того, Возняк і для давньої нашої літератури право- диво вживав слова "українська".

Титул проф. М. Грушевського: "Історія України-Русі" безумовно був невдалий і шкідливий; скажімо, ні один російський учений ніколи не випустив праці з титулом: "Історія Москвої-Росії", чи: Московська історія, а завжди тільки: Русская історія, хоч Росія до Петра I звичайно називалася Московія, Москва (пор. "Історія князя великого московського", 1578-го року, праця князя Андрія Курбського).

І в Галичині аж до останнього часу (як на Буковині і на Закарпатті) міцно й уперто трималися назви Русь, руський, русин. Д-р Лонгін Цегельський ще року 1917-го писав: "Національною назвою нашого народу є таксамо добре ім'я Русь і їм'я Україна. Галицькі українці цілком не потребують вирікатися назви Русь і русин, бо ми добре знаємо, що ті слова значать те саме, що Україна та украйнець".¹²

А Рим аж до останнього часу за три віки ані разу не наздав галичан українцями, але постійно звав їх русинами, "рутенцями".

З Закарпаття багато в США українців, і всі вони вперто звуть себе карпато-русиами, свою мову вважають окремою мовою, українців цураються, — і в цьому підтримує їх Духовенство та інтелігенція...

(Далі буде).

† Іларіон.

12 Звідки взялися і що значать назви Русь і Україна, Вінніпег, 1917 р.

УКРАЇНСЬКА ПАТРОЛОГІЯ.

Митрополит Іларіон: "Українська Патрологія". Підручник для Духовенства і українських Родин", частини 1-2-3, Видавництво "Наша Культура", Вінніпег, 1965 рік.

Ще з 1903-го року проф. Іван Огієнко, нині Блаженніший Митрополит Іларіон, розпочав велику науково-дослідчу працю над питанням життя, діяльності та ідеології Святих Отців, — основоположників Української Православної Церкви.

Першими наслідками цієї надзвичайно широкої, складної і технічно виключно трудної наукової праці були 13 наукових монографій про найбільшого українського богослова й письменника XVII ст. Архимандрита Іоанікія Галятоуського.

Продовжуючи цю наукову дослідчу працю, Митрополит Іларіон, на протязі більше ніж півстоліття, написав і видав ще цілу низку монографій з тих же питань: Церковної історії та Богословія. Так, напр., у капитальній праці "Українська Церква за час Руїни" Митрополит Іларіон подав багато матеріалу про церковні й культурні осередки України, про українські монастири, а також про культурно-освітніх церковних діячів й письменників. Вельми цінні матеріали містили й окремі монографії, в яких висвітлювалися життя, ідеологія та діяльність: Преподобного Іова Почаївського (видання 1957 р.), Святого Димитрія Туптало (1960 р.), Святого Митрополита-Мученика Арсенія Мацієвича (1964 р.) та багато інших Святителів Української Православної Церкви.

Цими численними науковими працями Блаженніший Митрополит Іларіон поклав початок нових наук: Української Агіології — науки про життя й діяльність Основоположників Української Православної Церкви, та — Української Патрології (Патристики) — про богословську науку Отців Української Православної Церкви — основу української духовної культури.

Оце тепер Видавництво "Наша Культура" видало три перші частини нової науково-дослідчої праці Мит-

рополита Іларіона: "Українська Патрологія", яка, без сумніву, поважно причиниться до розвитку духовної культури людства, в першу чергу, само собою зрозуміло, — України.

Частина І-ша цієї велими цінної і наукової праці з'являється "Вступом" в Українську Патрологію. Тут розповідається головно про основи та позитивні специфічні риси ідеології Української Православної Церкви, а також про життя й діяльність понад 170 українських Святих, — "великий Хор заступників наших перед Господом за Україну й її Українську Православну Церкву" — міцну й найпершу основу автокефальності Української Православної Церкви.

Частина ІІ-га подає список 174 українських Святих, з коротким зазначенням найголовніших відомостей про їх життя й діяльність.

Частина ІІІ-тя подає Місяцеслов Українських Святих.

Незабаром, ще в цьому 1965 році має бути видрукувана 4-та частина названої праці, яка подасть дані про Канонізацію Святих в Українській Православній Церкві. Готується й остання 5-та частина, що має подати оповідання про церковну й культурну працю Українських Святих.

Як бачимо, подається реальна Українська Православна Церква, як відповідь тим, що її не визнають.

Як зазначує Митрополит Іларіон у названій науковій праці, Святі — це найвидатніші, найбільші люди свого часу. Ми обов'язані знати все життя і всю працю цих наших найбільших людей, що служили Богові самовідданою службою Його народові, що були нашими духовними провідниками й творцями духовної культури, і що "якраз тепер ми переживаємо такий час, коли на кожному кроці кідається нам у вічі, що ми всі конче потребуємо зразків, як нам належить жити, кого й що треба нам наслідувати", та що "справді, культурна нація ніколи не забуває, що вона має велику й славну історію, переповнену живими зразками для наслідування", яких зразків у своєму минулому Ук-

райна має повно — і це в першу чергу наші Українські Святі та велиki Отці нашої Української Православної Церкви.

“Воокресімо їх, — закликає Митрополит Іларіон читачів цього видання, — опишімо їх, даймо їх усім, у тому ѹ нашій молоді для науки, покажімо їх усім! Бо це ж душа України, що її Слава, що її найцінніше добро!”

Це вперше ми чуємо таке про своїх Святих!

Тут же Митрополит Іларіон нагадує, що “в Православній Церкві прийнято, що кожен вірний при своєму Хрещенні конче одержує й ім’я православного Святого”, та — що “ім’я свого Святого треба знати глибоко й сильно, і що треба наслідувати його життя”.

“Чи ми це робимо?” — запитує Автор. І дає на цей запит таку вельми сумну відповідь: “Байдужість до Віри, розкладове безбожжя довго й міцно держалося світогляду нашої інтелігенції, і це ці причини відірвали народ від інтелігенції, це вони викопали між ними глибоку прірву. І це вони допровадили до того, що ми й досі не маємо своєї Української Патрології, що ми взагалі не знаємо своїх українських Отців Церкви та Святих, і що ми пишемо свою історію без них... А це ж наша найбільша Слава!”.

“Такий стан, — підкреслює Автор, — це наша велика й болюча рана, що сильно б’є нас, бо ми ж не знаємо повної історії українського віковічного духа!... Ми не знаємо своїх найкращих людей! Між тим, життя українських Святих високо цікаве й почвальне. Воно міцно зв’язане з життям свого рідного народу; воно нерозривне з життям рідної землі; воно активне в українській історії; воно високо творче в українській культурі! Мало того, всі українські Святі живі, і голосно говорять до нас, до всього українського народу. Говорять і навчають, а коли ми їх слухаємо, то ми повинні слухати їх і слухатися їхнього навчання!”

Відмічаючи в спеціальному розділі своєї наукової розвідку величезну корисну працю Отців Української Православної Церкви, Автор дає корот-

ку, але виразну характеристику ідеології Української Православної Церкви — ідеологію “віковічну, власну, вироблену довгими віками”. Цю характеристику Автор закінчує такими словами: “Коли вийде колись друком повна Українська Патрологія (з Агиологією), то український культурний світ сильно здивується, бо побачить повну й правдиву реальну історію України, історію її життя та великих діянь, особливо в ділянці духової культури”.

У зв’язку з цим Митрополит Іларіон закликає українців творити Українську Патрологію. “Я починаю її перший”, — закінчує свій заклик Автор праці, і кличу “все Духовенство Української Православної Церкви спільними дослідчими силами розробляти цю науку” і — висловлює глибоку віру, “що наступне покоління українських богословів належно поширити і поглибити цю високо важливу науку”.

У списку Святих Української Православної Церкви Митрополит Іларіон подав ім’я 174 Отців Основоположників цієї Церкви, а також — коротенькі, але найголовніші відомості про них, за тими численними джерелами, за якими Автор склав цей список. Список той Митрополит Іларіон не вважає повним і скрізь відповідним, і висловлює надію, що, маючи готовий список, наступні дослідники попрацюють над ним далі.

Як вказує Автор праці: “Українські Святі мусять увійти і в нашу історію, і в нашу літературу, і в історію нашої духової культури. Мусять увійти і зайняти в них своє, їм належне високе місце”. Те, що подано у названій праці, Автор вважає початковим матеріалом, тільки програмою будучої його праці, і праці наступного покоління.

Важливим додатком до названій праці Митрополита Іларіона є складений ним покажчик головніших джерельних матеріалів з літератури про Східніх і українських Святих.

Праця Митрополита Іларіона написана зразковою літературною мовою, і при тому в дуже приступній формі. Книга має 164 сторінки. Оформлення книжки відповідне — добре.

Чікало.

Інж. Й. Оберемко.

ЛЕКСИЧНИЙ ФОНД ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ КІЇВСЬКОГО ПЕРІОДУ Х-ХІV СТОЛІТЬ.

(Автор ефера т).

г) Із сфери суспільних відносин маємо невелику кількість слів, які можна поділити на дві групи: родина і диференціація громади.

1) Родина: загальне поняття спорідненості (ужичество "спорідненість"), конкретні поняття спорідненості (лада "чоловік, супруг", ятры "невістка", куригъ "сват", уи "дядько по матері").

2) Диференціація громади: соціальна диференціація (вяцій "більший, вищий"), трудова диференціація (хлупа "нестаток", напль "наймит", напльта "те ж", абыль "рабство" та ін.).

г) Із сфери політичної структури так само маємо небагато слів, які належать до таких галузей діяльності: урядові особи, повинність населення, суд, воєнна справа. З них найбільша кількісно судова і воєнна лексика.

1) Урядові особи: бегеуль "поліцай", китонить "посланець", суеньчъ "посол", титямъ "татарський посланець".

2) Повинність населення (податок): туска "даніна".

3) Суд: знаряддя кари переважно з життя святих (скара "сковорода для мук", сковорада "знаряддя тортур", солыга "прут для биття", тинь "ремінь плетений для тортур", хръзанъ "бич" та ін.), військовий табір (катъ), зброя (бельчугъ "лук", бръдуң "меч", колантыръ "безрука вий панцирь", оскѣпъ "опис" та ін.), передовий загін на воропъ "роз'їзд", на воропъникъ "передовий"), напад поропъ, торонъ "напад"), воєнна здобич (саигать, на вратъ, по хоусить "пограбувати").

д) Із сфери загальнозважаної лексики маємо досить велику групу слів, яка складається з іменників, прикметників і дієслів: багръ "багряний", брощъ "червона фарба", брънне "глина, болото", вазнь "щастия", гнѣдъи "гнідий", докучати, дроочити, улагати "відкидати" та ін.

е) Із сфери слів невизначеного

змісту маємо невелику групу, хоч у пам'ятках їх дуже багато. Напр.: валуга, възадятися, въсрожати, исполовъ, крежътъ, лояло, маругъ, совозу та ін.

Грецькі кальки.

II. В розділі "Прецыкі кальки" вміщено групу слів, що їх можна було б називати прецыкими кальками. Це значить, що переписувачі і перекладачі книг перекладали або творили власні слова на зразок грецьких словотворень. Це свідчить про значний вплив грецької мови на формування східнослов'янського лексичного фонду. Ці слова ми поділяємо на дві основні групи: однокореневі і двокореневі (складені).

а) Група однокореневих слів складається переважно з іменників: не-префікованих і префікованих.

1) Непрефіковані іменники: властительникъ "правитель", скотинъство "сльость" та ін.

2) Префіковані іменники: бездрожънъ, безначалныи, нетрѣбие, съприятие, пророокъ та ін.

б) Двокореневі (складені) слова складаються переважно з двох коренів, причому першою частиною бувають різні частини мови: іменник, прикметник, числівник, займенник, дієслово і пристівник. Напр.: богописаный, лицемѣръ, благородъныи, великолѣпие, единодушіе, въселичъ, въсеноцынъи, любодѣяніе, маловѣрие, мъногобожіе та ін.

Ці грецькі кальки відіграли велику роль в історії східнослов'янської лексики: вони збагатили собою лексичний фонд літературної мови Київського періоду, а в процесі дальшого розвитку вони послужили основою для подібних численних словотворень. Багато їх збереглось і в сучасних східнослов'янських літературних мовах, особливо в російській мові, де на базі старих словотворень за прецыким зразком утворилось багато нових слів. Напр., рос. много-

численний, безобразне, вероисповедані; укр. чужоземець, доброзичливий, трискладовий та ін.

Загальні висновки.

12. В розділі "Загальні висновки" стверджується факт, що лексичний фонд літературної мови Київського періоду збагатився численними запозиченнями з інших мов тих народів, з якими східні слов'яни мали зв'язки. Ці зв'язки почались дуже рано, в епоху, коли східні слов'яни становили одність з іншими слов'янами. До ранніх запозичень належать переважно германські запозичення, хоч точної дати встановити не можна.

Можна ствердити також і той факт, що запозичення в своїй основі, за винятком окремих випадків, пройшли через східнослов'янський процес словотворення, прийнявши відповідні граматичні форми, властиві основному фондові. Крім того, з основних запозичених слів творилися численні похідні слова і форми (іменники, прикметники і дієслова).

Можна ствердити також, що лексичні запозичення в певній частині є спірними щодо їх походження, а в певній частині є навіть невизначеної етимології і навіть невизначеного змісту. Але переважаюча більша частина запозичень не викликає сумніву щодо походження, особливо це видно в частині грецьких запозичень,

які взагалі становлять найбільшу групу серед інших запозичень.

Всі запозичення відіграли велику роль в історії східнослов'янських культур і мов. Вони принесли з собою безліч понять у різних сферах життя, збагативши східнослов'янську лексику цими поняттями й відповідними мовними засобами їх запозичення. Запозичені слова поруч з основним фондом становлять собою другий фонд лексичного багатства, з якого живилася східнослов'янська культура в період раннього історичного життя, що його ми називаємо Київським періодом.

Багато запозичених слів влилось в основний фонд, вкорінилось у ньому так, що навіть не видаються запозиченими. З цих слів багато збереглось і в сучасних східнослов'янських мовах, напр.: князь, цар, цісар, холм, берег, вино, вишня, пеня, цебер, колодязь, плуг, художник, церква, скриня, меч, плаха, багно та ін. Багато з них збереглось з іншим значенням, напр.: художник раніше означало "майстер", скот — "гроши", каторга — "човен", барліг — "ліс" і т. д.

Дуже багато слів вимерло, не приступило у дальшому лексичному розвитку; натомість виникло багато нових слів, коли лексичний фонд у своєму розвитку пережив новий етап запозичень після XIV ст.

(Кінець).

Проф. П. Ковалів.

ЧВЕРТЬ СТОЛІТТЯ НА ВЛАДИЧОМУ ПРЕСТОЛІ.

(25-ліття Архиєрейського Служіння Митрополита Іларіона).

Всеблагеннішому Патріярхові православних українців у вільному світі, Професорові й Науковцеві та Авторові мовознавчих й історичних творів, Головоуправованому Міністрству Уряду УНР, Міністрству Освіти і Віровизнань Української Народної Респубубліки — УНР, Ректорові Кам'янець-Подільського Університету, Первоієархові Української Автоікефальної Православної Церкви — УАПЦ — Митрополитові Вінницькому і всієї Канади, Ревному Оборонцеві Українського Православія, нашої прадідні

Віри, Провідному Церковникові-Громадянинові, що перший видвигнув суцільний кліч: "Служити Народові — то служити Богові!" — оцей мій скромний привіт-спомин взаємних зустрічей за останнє півстоліття, — присвячує завжди високо-пошанівний і сердечно-ширий учасник Визвольної Боротьби!

Всеблагенніший і Вельми Дорогий наш Владико і Батьку Церкви і Народу!

У час Вашого величного Ювілею чвертьстолітнього служіння Богові,

Його Українській Православній Церкві і Народові — Ваша Високодостойна Особа міцно збереглася в моїй пам'яті, виростаючи нині, немов Вічний Дух, з таємних просторів, в повноті своїх історичних дій на протязі більш півстоліття для Рідного Народу, його науки й культури та письменства, а далі, — Вільної Церкви, що є душою кожного вільного народу, — збереглася, ібо наша доля судила нам частіше стрінутися.

Чотирима моментами згадаю цю зустріч і знайомство.

Перший — це роки боротьби нас, молодих фронтовиків зо зброєю в руках в рядах Українських Армій за державність України рр. 1917-1922, коли ми знемагалися у фронтовому герці проти червоного московського наїздника нашої Батьківщини... По містах і селах, на полях і степах України несли ми прапори Волі Золотої, і не знишили тих прапорів, задивлені в аналі нашої славної історії України, яку писали наши вчені, історики, науковці, етнографи й інші, а на отій листі стояло наймення професора Івана Огієнка... Наймення славне, чисте, несплямлене, що саме тоді розросталося на полі науки, культури і богословія.

В розгарі боротьби давило нас, молодих студентів, бажання бути слухачами університету, в якому ректорував вже тоді загально-глибоко шанований професор і ректор Іван Огієнко... І ми вписалися студентами на Кам'янець-Подільський Університет... Це була, на жаль, коротка, але перша радісна зустріч...

Другий момент зустрічі — ми програли визвольну боротьбу третьої історичної доби, бо "встоялись не було сили..." З рідної України, залитої диким ворогом, що в огні й пожарі криваво ширив руїну, вийшли не лише проріджені, скривавлені українські дивізії, але разом з ними пішов й мізок народу — наші науковці, політики, генерали, державні провідники... Між ними сіяло свою ученістю, організаційністю нової боротьби з пепром в руках, — Професор Іван Огієнко. Він відважними творами мово-знавства, історії Рідної Церкви, як професор Богословського Факультету, редактор і видавець мовних ви-

дань "Рідна Мова", переломив збручанський кордон в мові одного і того самого величного українського народу, давши йому одні мовні правила, одні ідеали церковної історії, одні кличі вірного служіння своєму народові...

Ми тоді стрінулися випадково літом у наших любих високих Карпатах: Професор Огієнко в товаристві своєї дружини і діток був на вакаціях в Соколівці, а ми — "залізні студенти", організатори нового громадського життя, підпільники на "рідній, не своїй (під польським наїзником) землі..." Які сердечні були наші розмови, скільки спільніх пригод пригадалося, про Велику Україну бесіда тоді була...

Третій момент стрічі — це радісний місяць жовтень 1940-го року, коли тисячі нашого народу спішили з Лемківщини і Засіяння, де ми тоді провадили школи відроджених лемків, — спішив народ на Данилову Гору, до славного міста Данилівого Холма, бо там творилося нове народне чудо, знову відроджувалася Українська Автофельна Православна Церква, хіротонізовано її канонічного Архимандрита Іларіона, вчорашнього Професора Івана Огієнка, 20-го жовтня 1965-го року...

Описати тієї всенародної радості з приводу цієї події — не легко, бо треба б цілій трактат писати, але скажемо одне: це був рідкий в історії нашої УАПЦеркви здвиг, бо діставала вона свого зверхника, коли творців Церкви-Мучениці 1921 року замучили червоні окупанти... Це був дійсно всенародний здвиг всіх українців, що знайшлися тоді поза межами поневоленої України, без різниці Віровизнання, політичних зрізничкувань...

Коли дзвони Данилівого Собору вдарили могутньо у свої криси, звіщаючи звершення Хіротонії Архиєрея Нового Іларіона, наші душі наповнилися безмежною радістю і певністю: маємо Церковного Провідника, що засяде на столі Незалежного Київського Патріярхату! (Бо тільки таким велетням духа, православним Архиєреям, може бути і буде колись місце на тому історичному Столі Українського Православ'я!).

Грядучі події, на жаль, інакше рішили, ми в чужині опинилися, але Ви-бранець народу на Даниловій Горі—Митрополит Іларіон ІI-ий — і тут сповнив величне церковне діло: духовно очолив грядучий Український Православний Патріярхат, хоча й поза межами поневоленої України!

Четвертий момент стрічі — це праця Митрополита Іларіона І-го у вільний Канаді, де він разом з ревним Духовенством і вірним народом здвигнув нашу Церкву до провідної Укр.Автоkeфальної Православної Церкви у вільному світі. Тут сьогодні наш Патріярх святкує свій Ювілей, можна сказати, цілого своєго трудящого життя, своїх дій для рідного народу і Рідної Церкви, на многогранних ділянках духової творчості. Тринадцятий Собор його Церкви, про якого ми докладно писали, був вдячною дитиною Ювілята, пописуючися перед ним і перед православним українським світом отію величною, успішною і святою працею Митрополита Іларіона І-го, його Духовенства і ревних мирян.

Сьогодні не тільки українська православна еміграція вітає сердечно Великого Ювілята, клонить свої голови перед маєстатом його заслуженої Особи, Мужа Божого Провидіння, що дав нам незмінні цінності духа для народу і Церкви його! Цілій науковий світ клонить нині свої голови перед Митрополитом Іларіоном І-м в час Його Ювілею, бо Ювілят дав і науковому світові прецинні скарби свого духа науки, культури, письменства, мовознавства, історії Церкви, богословія й інших наукових діянь.

Чи ж можуть в цей величний день будьякі пігмеї, ворогом замовлені, притемнити Велетня сучасної історії України? Ніколи! Наш Патріярх, Митрополит Іларіон ІI-ий, ввійшов уже в історію нашої Церкви, — Українського Православія, в аннали нашої науки, богословія, мовознавства, літератури, письменства й історії Церкви!

Нехай же премогуче і прерадісне: На многі літа, наш Найдорожчий Владико-Митрополите, що став нашим Патріярхом, народом назначеним, — живіть в козацькому здоров'ї і нашій

радості — до повної сотні років!

Іс полла еті, Деспота!

**О. Д-р Володимир Левицький.
ЛЮДИНА ПРАЦІ.**

Блаженніший і Дорогий Владико!

В жовтні цього року сповнилось 25-ліття Вашої Архипастирської діяльності. З цієї нагоди я і дружина сердечно вітаємо Вас і бажаємо ще довгих літ такої ж невтомної праці на ниві Христовій, на полі української культури і науки.

Ми вдячні Богові, що зберіг Ваші сили на довгому тернистому шляху Вашого життя і дав Вам мудрість і наснагу для праці на посту Архипастиря та вченого богослова. Ваші заслуги перед Церквою і українським народом високо оцінить історія.

Вся Ваша 25-літня Архипастирська діяльність щільно пов'язана з служінням Богові і народові, як здійснення Вашого гасла: "Служити Богові — то служити народові". Здійснення цього гасла стало найвищим Вашим моральним обов'язком перед Богом і народом та зразком наслідування для інших Архипастирів і Пастирів Церкви Христової.

Ви поєднали наукову працю вченого мовознавця з Архипастирською діяльністю. Як людина праці, Ви ніколи не покладаєте рук, давши світові ряд капітальних праць з богословських і церковно-історичних наук та з українського мовознавства.

Завершуванням усієї Вашої діяльності на ниві Христовій є новий український переклад Біблії, що недавно вийшов у світ заходами Британського Біблійного Товариства. Це Товариство цілком заслужено оцінило Вашу велетенську працю, обравши Вас почесним довічним своїм членом.

Ви, Дорогий Владико, виконали велику місію перед Богом і народом, давши світові, насамперед своєму народові, Книгу Життя. За це належить Вам шана і подяка!

Нам приємно згадати про це в День Вашого Ювілею, коли підводяться підсумки Ювілята. Бажаємо Вам, Дорогий Владико, й надалі нових сил і успіху у Вашій Архипастирській діяльності та в науковій праці на доброї рідній Церкви і української науки.

З любов'ю Ваш

Проф. П. Ковалів з дружиною.

25-ЛІТТЯ АРХИПАСТИРСЬКОГО СЛУЖІННЯ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА.

Обіжник до Священиків ч. 10.

Священний Собор Єпископів Української Греко-Православної Церкви в Канаді, на своєму засіданні 25 травня 1965 р., взявши під увагу 25-літню ревну, самовіддану й многоплідну Архипастирську працю на користь Української Православної Церкви й українського народу як на рідних землях Холмщини, так і на вільних землях Канади, постановив сердечно вітати Первоієрарха нашої Святої Церкви — Блаженнішого Митрополита Іларіона, з його Ювілеєм 25-ліття Архипастирського служіння.

Собор Єпископів також постановив поблагословити Духовенству нашої Митрополії відправити з нагоди Ювілею Владики Митрополита Вдячні Молебні та організувати Ювілейні Академії для вшанування Архипастирської й наукової праці Великого Ювілята в місяцях жовтень-листопад 1965-го року.

Далі: Собор Єпископів постановив, щоб ювілейні святкування в Єпархіальних осередках сполучити з Єпархіальними З'їздами, з якими звичайно пов'язуються Митрополичі Візитациї.

Президія Консисторії Української Греко-Православної Церкви в Канаді, йдучи вслід за постановою Священного Собору Єпископів, на своєму засіданні 23 вересня ц. р. постановила видати відповідне зарядження Духовенству, щоб по всіх наших Церквах у місяцях жовтень-листопад були відслужені Вдячні Молебні з нагоди Митрополичого Ювілею, як також, щоб у всіх Парафіях відбулися Ювілейні Академії для вшанування Ювілею.

Відносно ювілейних святкувань під час Єпархіальних З'їздів, Президія Консисторії постановила звернутися до наших Архиєреїв, які очолюють ці З'їзди, щоб вони організували ці святкування за допомогою Єпархіальних Рад.

У великих центрах, як Монреал, Торонто, Вінніпег і Ванкувер, де є

більше, як одна Громада, — Президія Консисторії припоручає Громадам тих центрів творити спільні Комітети, щоб усі Громади відбували цей Ювілей спільно й величаво. Ініціативу в справі цих святкувань у згаданих центрах залишаємо за Парохами Катедр, або старших Громад.

Відносно програми Академій, просямо Всечесне Духовенство підготувати відповідні точки, які відповідали б вшануванню Ювілята, а для рефератів — пропонується Духовенству користатися “Ювілейною Книгою на пошану Митрополита Іларіона” (видана 1958 р.), або викладом проф. Петра Кондри, що був виголошений у честь Митрополита на ювілейній вечері ХІІІ Собору, і який є надрукований у “Вірі й Культурі” ч. 9(141) за липень 1965 р.

При цьому ділимось з нашим Духовенством радісною вісткою, що Його Блаженство, Владика Митрополит, щасливо перейшов тяжку операцію, і що він приходить до повного здоров'я. Операція (усунення попсутого жовчаного мішечка й каміння жовчевого та печінкового) відбулась у п'ятницю 17-го вересня.

З християнським привітом,

За Президію Консисторії,
О. Т. Ковалишин, Голова.

ЮВІЛЕЙНІ ПРИВІТИ.

● Його Блаженству, Блаженнішому Іларіону, Митрополиту Вінніпегу і всієї Канади.
Ваше Блаженство!

Щиро вітаю з нагоди 25-ліття Вашої тяжкої, але плідної праці Архипастирської служби Богу і Народу. Надзвичайно радію, що ХІІІ Собор Української Греко-Православної Церкви гідно й достойно вшанував цей величний Ювілей Вашого Блаженства. Тим рівночасно був піднесений престіж нашої Соборної Церкви в Канаді.

Тому маю велику привілей поздоровити Вас, Владико, із 25-літнім Ювілеем Архипастирської праці в Божому Винограднику. Молю Всемогучого Господа, щоб подав Вашо-

му Блаженству кріпкого здоров'я ще много літ прожити, що так конечне потрібне для ведення нашої Святої Православної Церкви й нашого соборного українського народу, для якого Ви працюєте увесь свій вік, ревно та віддано.

Блаженніший Владико! Прийміть же від мене і моєї родини щиросердечну подяку за Ваш щирій труд Архіпастирський — Служби Богу для спасіння нашого народу!

Вашому Блаженству покірний син —

О. Прот. Л. В. Дячина.

● Ваше Блаженство,

Дорогий Владико Іларіоне!

Вітаю Вас і дякую Вам за Вашу правдиву й достойну відповідь на повторне запрошення Вас прибути на Ватиканський католицький Собор в Римі ("Віра й Культура", ч. 6, ст. 26).

На цю сподусу: "Прийди до мене й поклонися мені!" Ви відповіли від повного серця й душі: "Господу Богу моему вкланяюся і буду служити одному Йому!"

Всі православні українці, в кому ще не вгласла Віра, так зrozуміють Вашу надхненну відповідь.

Нехай світло Вашої Віри і діянь Греко-Православної Церкви в Канаді світиться перед Господом Богом на радість і спасіння нашого народу! Таке думають і почувають старі наші люди, як, наприклад, Михайло Ярмолюк, Мюнхен, що Йому я кожного разу посилаю Вашу цінну газету "Вісник". Він пише мені, що, читаю цю газету, і бачачи подвиг Ваш і непохитність Канадської Української Православної Церкви, йому хочеться плакати від радості, бо живе ще серед нашого народу Православна Віра і сили адової не знищить її.

Бувайте здорові й Богові милі!

З пошаною Проф. В. Дубровський.

● Ваше Блаженство, Блаженніший

Владико Митрополите!

До нас дійшли відомості про відбуття Собору нашої рідної Православної Церкви в Канаді. Як показують звіти про перебіг праці Собору, наша Церква під Вашим мудрим керівництвом має значні успіхи. Ці успіхи є наслідком взаєморозуміння, довір'я й співпраці Проводу з своїми вірними. Ви добре розумієте і свій народ, і значення рідної Православної Церкви для нього і твердо прямуєте серед розбурханих еміграційних хвиль, маючи перспективу свого національного розвитку. Тому авторитет Ваш, як Первоєпарха нашої Православної Церкви, невпинно зростає й серед наших вірних тут у СПА. Честь

і хвала Вам і всьому Проводові Української Греко-Православної Церкви в Канаді!

Як бувший студент Київського Університету я тішуся і гордіусь своїм бувшим професором д-ром І. Огієнком!

Прийміть, Владико Митрополите, від мене шире признання й подяку за Вашу працю для рідної Православної Церкви й рідного народу!

З любов'ю у Христі

Ваш І. Гончаренко.

● Ваше Блаженство!

З приводу сповнення 83 року Вашого трудолюбивого життя, повністю присвяченого праці Українській Православній Церкві та українському народові в усіх його виявах, в імені нашої молодечої організації пересилаємо Вам найсердечніший привіт і просимо Вашого благословення для нашої української православної молоді — членів Пласти.

За Станічну Старшину: А. Качор — станничий. Зеновія Денека — секретар.

Вінніпег, 10 лютого 1965 р.

● Блаженніший Владико!

З нагоди Вашого 25-ліття Архієрейського служіння Богові й українському народові бажаю Вам кріпкого здоров'я, витривалості в праці та багатьох і щастливих літ.

З синівською відданістю

Прот. М. Антохій.

● До Його Блааженства, Блаженнішого Іларіона, Митрополита УГПЦ в Канаді.

26 липня, 1965 року Божого.

Ваше Блаженство, Блаженніший Владико!

Оце тепер натрапив на Вашу цінну й важливу працю під заг.: "Книга нашого буття на чужині", дарма, що видана досить давно. І перечитав її з набільшою увагою й насолодою. Цінна це і дуже поважна книга, яка буде колись вміщена на сторінках української еміграційної історії.

Добре було б, як би Ваше Блаженство подібним історичним документом відповіли на запрошення Вашого Блаженства на наступину сесію 2-го Ватиканського Собору, передане Вашому Блаженству шефом канцелярії Собору Кардиналом Беа через М. Максима (Германюка) 2-го квітня, 1965 р.: що Ваше Блаженство прибуде на той чи інший Римо-Католицький Собор лише тоді, коли Римо-Католицька Церква визнає Українську Православну Церкву рівноправною Церквою з Церквою Римською, і що Папа поблагословить українських католиків (греко-католиків) до об'єднання в єдиній Українській Православній Церкві, Церкві Матері — України,

на чолі з одним Українським Православним Патріярхом Київським і всієї України, як рівним з рівними Вселенськими Патріярхами: Костянтинопольським, Римським, Єрусалимським й іншими. Доки цього не станеться, нам нема що робити на тому римо-католицькому 2-му Ватиканському Соборі.

Разом з цим, бажано було б, щоб УГПЦерква взяла в свої руки ініціативу, як Церква найбільш згармонізовані, і видала спеціальний заклик до всіх православних українців у справі поєднання всіх Українських Православних Церков в одну єдину УАПЦ на чужині під одним Ієрархічним Проводом.

Такий заклик — звернення, на нашу думку, якраз на часі, тим більше тепер, коли всі українці, без виключення всі, довідалися про відбутий XIII Собор УГПЦ, на якому були ухвалені всі потрібні вимоги, як: засудження московсько-комуністичного терору в Україні над українським народом, зокрема засудження на знищенні Відродженої УАПЦ 1921 р. і

вимордування її Архипастирів і десятки тисяч богонадхнених вірних.

На сьогоднішній день “Очі мають всіх православних українців, як пише один громадсько-політичний діяч п. В. Доленко в своєму листі з 17.I.1964 року, — звернені на Митрополита Іларіона. Чути голоси, що то світла постать, навколо якої в критичну хвилину православні зможуть об’єднатися. Треба бажати Йому довгого віку та здоров’я!”

Критичну хвилину хіба вже маемо, і треба лише людські прагнення зрушити з місця згаданим мною зверненням Вашої УГПЦ. Цим самим покласти край всяким прокатолицьким діям. А цим самим збережемо не лише українське Православіє, а й спінімо наше українське, — як Ви пишете в “Книзі Буття”, — винародовлення.

З найцирішими побажаннями до Вашого Блаженства і молитвами мене, недостойного, Отець Василь Тихтай.

ЦЕРКОВНА ХРОНІКА.

● Недуга Блаженнішого Митрополита Іларіона. Уночі 6-го вересня в понеділок з Митрополитом Іларіоном трапилася тяжка жовчева атака (каміння), температура піднестлася. Лікар Петр Судерман зараз же перевіз Недужого до шпиталю “Мізерикордія”, в якому до 16-го вересня робили різні досліди, а 17-го вересня враці д-р Судерман зробив операцію: викинув жовчеві каміння з ворочком, викинув і каміння печінкове. Операція була дуже тяжка, тяглася 2½ годині, тому тяжка була поопераційна доба.

Незабаром з'явилися грізні ускладнення (Митрополитові 84 роки), між ними й запалення простати, але вміле й своєчасне лікування спинили ці ускладнення, і Блаженніший Митрополит став помітно приходити до здоров’я.

А в суботу 9-го жовтня по год. 10-тій вранці Блаженнішого Митрополита Іларіона перевезено в Митрополичий Дім, де він довший час буде приходити пооперативну куратію, з захороною всяких виїздів в Візитації.

Багато вірних, приятелів і друзів Митрополита навістили його в шпиталі “Мізерикордія” під час його недуги, багато принесли йому китиці квітів, — усім їм Блаженніший Митрополит складає свою найсердечнішу подяку!

Митрополича Канцелярія.

● Привіти й Молитви.

До Його Блаженства, Блаженнішого Іларіона, Митрополита Вінніпегу й всієї Канади, Вінніпег, Ман.

Ваше Блаженство,

Дорогий Владико Митрополите!

Сердечно дякую за радісну вістку про повернення з шпиталю додому! Від себе й Священства та Вірних нашої Західньої Канади бажаємо якнайскорішого повного відужання!

Коли буду в Вінніпегу, то відвідаю Ваше Блаженство, щоб особисто висловити нашу радість і вдячність Господеві за всі Його добродійства, якими Ви нас обдаровує, посилаючи віздоровлення Первоієрархові нашої Святої Церкви, невтомному працівникові для її сили й слави, як Церкви Св. Апостола Первозванного та Св. Рівноапостольного Володимира Великого.

Вашого Блаженства відданій † Андрей.

● Ваше Блаженство, Дорогий

Владико Митрополите!

Ми мали телефонічну інформацію про операцію, яка мала відбутись в п’ятницю 17-го вересня в год. 7.45 ранку (в Едмонтоні тоді 5.45 ранку), а тому раненько молилися за здоров’я Вашого Блаженства та успішність операції. Дякуємо Господеві, що операція

відбулась, як про це маємо вже відомість з Вінніпегу, "дуже успішно".

Шоденno заносимо до Господа Бога наші благальні Молитви про скоре, цілковите ви-
дуцання.

Вашого Блаженства, з любов'ю у Христі,
† Андрей.

● Високодостойний і Дорогий Владико!

Президія УВАН, діставши звістку про Вашу недугу і щойно щасливо перенесену тяж-
ку операцію, ухвалила на своєму засіданні, сьогодні — 2-го жовтня, вислати Вам, Влади-
ко, ширі співчуття та такі ж ширі й сердечні побажання скорого й повного видужання та
повних сил для Вашої неоцінної наукової праці і високого служження українському на-
родові та всесвітній духовій культурі.

Очим листом виконуємо вищеподану поста-
нову й залишаємося з глибокою пошаною до
Вас, Дорогий Владико і наші високозаслуже-
ній Колего.

Президія УВАН і члени Управи УВАН.

Я. Рудницький, М. Мандрика, М. Марунчак,
М. Боровський, К. Антонович.

● Блаженніший Митрополит Д-р Іларіон
Огіенко, Вінніпег.

VIII Конгрес Українців Канади щиро вітає
Ваше Блаженство в періоді Вашої реконва-
лесценції і бажає Вам скорого й повного ви-
дужання та повороту до активної праці.

Комітет Українців Канади.
(Телеграма без підпису).

● Ваше Блаженство, Дорогий Владико!

Вістка про Вашу хворобу, перебування в
лікарні і можливість чи необхідність ще од-
ної операції, всіх нас болюче діткнула й за-
смутила.

Єдине, що ми можемо — це молитися до
Всевишнього Господа, щоб подав Вам, До-
рогий Владико, силу, й витривалість це все
перебути й прийти до здоров'я.

Кожен із нас у Богослуженнях, як рівної
ї в щоденних Молитвах, просить Господа,
щоб укріпив і зберіг Вас для дальншого веден-
ня Корабля нашої Святої Церкви по хвильях
роздбудханого моря як і іншої багатогранної,
плідної праці.

У всіх наших Церквах були відслужені
Молебні за Ваше здоров'я з Многоліттями і
відповідним словом до всіх присутніх, з за-
кліком молитись за Вас.

Віримо, що Милосердний Господь вислухає
всі наші прохання і поблагословить Вас, До-
рогий наш Владико, здоров'ям і спокоєм ще
на довгі роки.

Щиро сердечно бажаємо Вам якнайскорі-
шого повороту до повного здоров'я й сил.

На многі літа, Владико!

З любов'ю у Христі й найбільшою поша-
ною до Вас, за Місійну Округу Оттава-Мон-
реал: Протопресв. О. В. Слюзар — Го-
лова. О. О. Костюк.

● Блаженніший і Дорогий Владико!

Маємо велику честь повідомити Вас про те,
що ми, Священики Місійної Округи Йорктон,
були на Похороні бл. п. О. Прот. І. Грицини
у Вінніпезі і при тій нагоді відвідали Ваше
Блаженство, як свого улюбленого Архіпастира
у шпиталі, і на свої власні очі бачили
тяжкий стан Вашого здоров'я. Це до болю
стривожно наші серця, і дало причину до
задумування, а що ж буде з нашою Церк-
вою, як Всешиїний покличе Вас в Осією
Свою?

У цю тяжку годину у Вашому житті мо-
лиммо Всешиїнього Господа Бога нашого,
щоб послав Вам витривалість перенести ці
всі терпні тілесні, щоб кріпив Вас на дусі
ї обдарував Своїми щедротами для довго-
го служіння у нашій Святій Православній
Церкві, призначеного Вам Провідінням Бо-
жім.

Остаемось до Вас з любов'ю у Христі з
проханням Архипастирського Благословення і
Молитов. За Управу Місійної Округи Йорк-
тон — Голова Місійнай Округи Прот. С. Кі-
цюк. О. Ярослав Пук, Секретар.

● Програма Єпархіального З'їзду Серед-
ньої Єпархії Української Греко-Православної
Церкви в Канаді, Йорктон, Саск., 17-го і 18-
го листопада 1965-го року.

17-го листопада, середа:

1. 9.30 ранку — Служба Божа в Церкві Пре-
ображення Господнього. 2. 11.30 — Реєстра-
ція Духовенства й Делегатів від Громад.

Перерва на обід: 12-1.30.

3. Відкриття З'їзду — Молитва. 4. Обрання
Президії. 5. Обрання Комісій: Номінаційної,
Резолюційної й Розметової. 6. Слово Іого
Блаженства Владики Митрополита Іларіона.
7. Слово Преосвященного Єпископа Бориса.
8. Доповідь Голови Президії Консисторії —
Прот. Т. Ковалишина. 9. Доповідь Принципала
Колегії Св. Андрея — Впреп. Отця д-ра
С. Савчука. 10. Звіти Священиків. 11. Інфор-
мації від Делегатів. 12. Дискусії.

Перерва на вечір: 6.30-8.00.

13. Наша місійна праця — Впреп. Отець
Митрат Є. Грицина. 14. Недільна й Рідна
Школи — Всеч. Отець Ів. Стус. 15. Наши Літ-
ні Осілі — Всеч. Отець В. Слюзар.

18-го листопада, четвер:

17. Християнізація за нашого часу — Всеч. Отець С. Ярмусь. 18. Церковний Спів у нашій Церкві — Всеч. Отець Ю. Ягодський. 19. Сучасна праця Пастиря в Громаді — Впреп. Отець Прот. М. Овчаренко. 20. Ісус Христос і Закон — Впреп. Отець д-р С. Сасс. 21. Наша молодь та СУМК — Впреп. Отець Прот. Ф. Керницький. 22. Дискусії. 23. Відчитання Резолюцій. 24. Біжучі справи. 25. Закриття нарад З'їзду. 26. Молитва.

● † **Отець Митрат Ероним Грицина.** У п'ятницю 24 вересня 1965 р. ввечері у Вінніпезі упокоївся в Бозі Митрофорний Протоєрей Ероним Грицина. Прибувши в Канаду 1925 р., Покійний був рукоположений у сан Священика 1 серпня 1926 р. Плоди його душпастирської праці зосталися у ряді Громад Української Греко-Православної Церкви в Канаді, в яких Він знайшов широкому загалу вірних нашої Церкви по всій Канаді. У роках 1951-1955 Отець Ероним був Головою Президії Консисторії Української Греко-Православної Церкви в Канаді, а в роках 1955-1958 — Адміністратором Західньої Єпархії нашої Церкви, з осідком в Едмонтоні. Року 1960, із становища Місіонера УГПЦеркви в Канаді, Покійний був переведений до Катедри Пресв. Троїці в Вінніпезі, де працював до свого несподіваного упокоєння.

В особі Отця Митроф. Протоєрея Ероніма Грицини українська православна спільнота в Канаді втратила одного з перших Отців-пionерів ревного працівника як на церковній, так і на суспільно-громадській ланках нашого життя.

Похорон відбувся з Катедри Пресв. Троїці в Вінніпезі в середу 29 вересня.

● **55-ліття Священства Митрополита Ніканора.** "Українське Православне Слово", ч. 10 з жовтня ц. р., повідомляє, що в цьому році сповіняється 55 літ пастирського служіння Митрополита УАПЦеркви на чужині, Владики Митрополита ніканора. Волинську Ду-

ховну Семінарію в Житомирі Владика закінчив ще в 1910 році, і в тому ж році був рукоєщений в сан іерея. Уесь час священства О. Ніканор Абрамович перебував на рідній Йому Волині.

● **В Луцьку на Волині зліквідовано православну духовну семінарію.** Бюллетень Московського Патріярхату подав до відома, що в Луцьку на Волині зліквідовано тамошню православну духовну семінарію. Причини закриття не подано, але вже від довшого часу союзські часописи повідомляли, що в цій семінарії, буцім то, щораз менше студентів. Кількість допущених до всіх духовних семінарій і академій в ССР студентів обмежено від кількох років до 30, а найбільше 40 кандидатів, при чому вже від довшого часу всіх зголосивши кандидатів піддавали що раз більшому натискові державних і партійних пропагандистичних централь з метою змусити їх, щоб вони взяли назад свої зголосження.

● **Чудо в Заблудові має широкий відгомін серед населення Польщі.** Тижневик "Наша Мета" подав у числі з 7 серпня ц.р. таку новинку: "Часописи кількох останніх тижнів принесуть сенсаційні вісті про чудесну появу Матері Божої в Заблудові біля Білостока в нинішній Польщі. Пречиста Діва через одну дівчину закликала людей молитися з приводу грядучих великих нещасть і близької війни та заповіла, що появиться ще раз в неділю 30-го травня 1965 року. Коли населення околиці Заблудова довідалось про те від згаданої дівчини, зібралось того дня багато народу, щоб бути свідком чудесної появи Матері Божої. І справді, в год. 6.30 увеч., Небо запало ясним сяйвом і в ньому з'явилася Божа Мати, викликаючи серед зібраних святе захоплення, радість, сердечні молитви і сліз. З тієї пори маси паломників приходять з усіх сторін до Заблудова на місце чудесної появи з своїми турботами і молитвами". Ко-муністична цензура заборонила часописам щонебудь писати про цю незвичайну подію.

УСІ ДОПОМОЖІМО "ВІРІ І КУЛЬТУРІ!"

● На Видавничий Фонд. Ваше Благенство, Дорогий Владико Митрополите Іларіоне!

Прошу ласкаво прийняти від мене мою скромну пожертву в сумі 20 дол. на Видавничий Фонд.

Нехай Господь збереже Вас і Ваші сили для дальшої творчої праці, на славу Україн-

ській Православній Церкві і українського народу.

Остаюсь з пошаною до Вас
Пилип Сахневич.
Сердечна подяка!

● На Фонд. В залученні пересилаю на Ваш Пресовий Фонд \$5.00, призначених Вам

зо збірки на поправниках у домі п-ва М. і Т. Педенків у Лондоні, Онт., на весіллі їхнього сина Віктора з панною Галиною Романенко в Торонті, 31-го липня, б. року.

Остаюсь з глибоким християнським привітами Отець М. Дебрін.

Усім сердечна подяка!

● З Похорону. Висилаю на Пресовий фонд "Віри й Культури" \$5.00, зібраних під час обіду, після Похорону Івана Кавталюка в Вашерфард, Онт.

Зо щирим поздоровленням

Отець П. Глицький.

Усім сердечно дякуємо!

● З Похорону бл. п. Григорія Бабія, Плезент Гоум, Ман., на Фонд "Віри й Культури" — \$5.65.

Священик С. Ярмусь.

Усім сердечна подяка!

● З Похорону. В прилозі посилаю \$5.00

на Фонд "Віри й Культури" з Похорону бл. п. Федора Курочки, Веттерфорд, Онт.

Зо щирим поздоровленням

Отець П. Глицький.

Сердечно дякуємо!

● З Похорону. При цьому посилаю Вам на Пресовий Фонд "Віри й Культури" \$5.00, приділених із зборки, переведеної на Похороні Марцелі Сторожук, який відбувся в Форт Вілліям 11-го серпня 1965 року.

З християнським привітом,

Отець Мит. С. Герус.

Усім сердечна подяка!

● На Фонд "Віри й Культури" зложили:

Отець Вол. Слюзар	\$3.00
Петро Квасниця	\$2.00
Д. Остапчук	\$2.00
Отець С. О. Кропельницький	\$2.00
Т. Гуменюк	\$2.00
Іван Мисик	\$1.00
Іван Вегера	\$1.00
Н. Древецький	\$0.50

Усім сердечна подяка!

"УКРАЇНСЬКА ПАТРОЛОГІЯ".

Відгуки наших Читачів.

● Хвальне Видавництво!

З вдячністю одержав я цінну працю Блаженнішого Митрополита Іларіона: "Українська Патрологія". Водночас висилаю скромну її вартість.

Прошу прийняти від мене подяку за таку цінну й дорогу книжку з далекої минувшини українського християнського життя — про Святих Отців українських, ревних Служителів Богу й Православний Церкві.

Це новітнє видання є цінним вкладом в скарбницю нашої духовної літератури, за яке глибока подяка й признання Авторові.

З високою пошаною майор Н. Зіневич.

● Я одержав дорогоцінну книжку — "Патрологія". Це дуже цікава й дорогоцінна книжка.

Я сердечно дякою нашему Митрополитові за видання такої цінної книжки.

Прошу ласково прийняти передплату.

Петро Квасниця.

● Блаженнішому Митрополитові Іларіоновичі найсердечніше признання за цінну працю "Патрологія" й бажання доброго здоров'я, а Видавництву щира подяка за надіслану прегарну книжку.

З широкою та правдивою пошаною до Вас.

Іван Марченко.

● Ваше Блаженство!

Минулой неділі, під час Відправи Св. Літургії у Церкві Св. Андрія в Західнім Торонто, переказано мені сумну вістку про стан Вашого здоров'я. Після Богослужіння урочисто відправлено Молебень за здоров'я Вашого Блаженства.

Я хочу особисто висловити Вам, Дорогий Владико, свої щирі почуття і передати сердечні побажання швидкого видужання. Щоденно я буду посыпати свої скромні, але гарячі Молитви до Престолу Всешильного, щоб Милосердний Господь повернув Вам міцні сили й зберігав Вас у добром здоров'ї на многії літа.

Ви, Ваше Блаженство, є серцем, розумом і душою нашої Церкви в Канаді. Тому й майбутність Її, зрост і розвиток, у великий мірі залежить від Вас, бож Ви, Блаженніший Владико, репрезентуєте Її, кермуєте Нею і часто обороняєте Її від чужих зазіхань і різних ложних нападів.

Із тривогою в серці, але з глибокою вірою в душі, буду очікувати кращих вісток і постійно за Вас молитися!

З християнською любов'ю та співівською покорою О. Диякон М. Малюжинський.

НАУКА Й КУЛЬТУРА.

● **Закінчення IV тому Енциклопедії.** Згідно з повідомленням "Вістей з Сарселью" друкуються тепер 20 зшиток гаслової частини "Енциклопедії українознавства" (ЕУ 2). Разом з цим буде закінчений четвертий том цієї праці. Усіх томів буде сім. Головний редактор ЕУ проф. Володимир Кубайович сповіщає в названих "Вістях з Сарселью", що після завершення четвертого тому вийде ще дальших три томи. Буде виданий також і восьмий том, який "міститиме додаткові гасла, доповнення до видрукуваних уже гасел, еррата й індекс. Доповнення матимуть на меті дати читачеві найновіший матеріал з усіх ділянок знання про Україну й українців".

Як показала об'єктивна критика, ця Енциклопедія не завжди об'єктивна в своїй православній частині.

● **Румунська граматика української мови.** Увагу румунських вчених-лінгвістів часто привертують питання української мови, шляхів її історичного розвитку, територіальноого поширення її діалектів, взаємопливів і взаємозв'язків між українською і румунською мовами.

1957 року у видавництві Румунської Академії наук вийшла монографія І. Патрука про фонетичну систему гуцульських говорів дотинні річки Сучави, що міститься на території Румунії. А недавно Румунське педагогічне видавництво випустило в Бухаресті "Курс історичної граматики української мови. Частина перша" М. Павлюка.

● "Декамерон". У Києві, у Будинку

літераторів 1965-го року обговорювався український переклад "Декамерона" Дж. Боккаччо, що його здійснив Микола Лукаш. Учасники обговорення запропонували відзначити цю визначну роботу в галузі перекладу літературною премією або наданням її авторові наукового звання.

● **Нова повість Зосима Дончука "Ясновидець Гері".** Відомий український еміграційний письменник, що живе в Філадельфії, Зосим Дончук, видав тут своїм накладом нову сатиричну повість із життя української еміграції в Північній Америці п. н. "Ясновидець Гері". Ця повість є третьою частиною трилогії "Гнат Кіндратович" і "Море по коліна". Зосим Дончук є крім того автором романів "Прірва", "Перша Любов" і "Будинок 1313" та збірок оповідань "Чорні дні" і "Через річку". Книжка вийшла з обкладинкою роботи мистця Василя Дорошенка.

● **Спогади письменника Федора Дудка вишли окремою книжкою.** Друковані в 1964 році у фейлетонах "Свободи" п. н. "Моя молодість" спогади померлого в 1962-му році українського еміграційного письменника Федора Дудка появилися тепер окремим книжковим виданням заходами і коштом родини покійного письменника. Книжка видана з портретом Федора Дудка, як також з фотографіями його родини і школ, в яких він учився. Передмову до книжки про Федора Дудка, його життя і творчість написав співробітник "Свободи", літературознавець д-р Лука Луців. Книжка видана на доброму папері і має 86 сторінок.

ЗМІСТ МІСЯЧНИКА "ВІРА Й КУЛЬТУРА"

ЗА 1964-1965 РОКИ.

(Рік від 1-го листопада по 31-го жовтня).

Цифри на кінці статті показують числа "Віри й Культури".

А. Г.: Різдвяний привіт 5.

Василь Авраменко: "Великоднє Помслання". Відгук 8.

Архімандрит Анатолій: "Віра й Культура" і Мітр. Гларіон 7.

† Архиєпископ Андрей: Римська унія не для українців. Експерименти Риму над українською душою 3, 4, 5, 6, 7.

† Архиєпископ Андрей: Різдвяний привіт 3.

† Архиєпископ Андрей: Великодній привіт 7.

† Архиєпископ Афанасій: Відгук на "Віру й Культуру" 5.

Батько: Благочестиве життя. Про молодь і родину 10-11.

Леонід Бачинський: Релігійна тематика малюнків Тараса Шевченка 9.

Сергій Бервеський: "Українська Нагрологія". Відгук 8.

Йосип Бойдунік: Різдвяний привіт 3.

Проф. др. Юрій Бойко: Великодній привіт 7.

- О. В. Боровський: Побажання — привіт Митрополитові 3.
- Братство Св. Архистратига Михаїла: Привіт з днем Ангела 4.
- Свящ. П. Бублик: "Українська Патрологія". Відгук 10-11.
- † Архиєпископ Василій: Великодній привіт 7.
- Андрій Вовк: Великодній привіт 7.
- М. Ворон: "Українська Патрологія". Відгук 9.
- З. Дончук: "Українська Патрологія". Відгук 9.
- Отець Прот. Л. Дячина: "Бог і світ" — відгук 4.
- Павло Зайців: Великодній привіт 7.
- Микола Іванів: Привіт з нагоди Воскресіння Христового 7.
- † Митр. Іларіон: Бережімо і шануймо свою націю, Різдвяне Послання 1-2.
- † Митр. Іларіон: Усі полюбімо Господа Бога! Різдвяний привіт 3.
- † Митр. Іларіон: Нагороди Духовенству Української Греко-Православної Церкви в Канаді за 1964-1965 рік 3. Митрополиче Послання.
- † Митр. Іларіон: "Верніться до Менс всім серцем своїм!" Великотисне Послання 5.
- † Митр. Іларіон: Воскресне Мати Україна! Великодня поема 6.
- † Митр. Іларіон: Любімо Українську Православну Церкву як душу свою! Великоднє Послання 6.
- † Митр. Іларіон: Етимологічно-семантичний Словник української мови 1-12.
- † Митр. Іларіон: Служити народові — то служити Богові! У чому основа Християнства. Богословська студія 1-2, 3, 4, 5, 6.
- † Митр. Іларіон: Закарпатські народні пісні. Перше видання цієї книжки 5.
- † Митр. Іларіон: Про Таїнство покаяння 6.
- † Митр. Іларіон: Боротьба проти нового календаря. Учімося з своєї історії! Не забуваймо свого минулого 6.
- † Митр. Іларіон: Літературна мова з Галичині. Мовно-історична монографія 7, 8, 10-11, 12.
- † Митр. Іларіон: Московський вплив на українську Церкву був дуже малий. Золота сторінка з історії української культури 7, 8.
- † Митр. Іларіон: Денник моєї душі. VIII. Людина — Образ Божий 1-2.
- † Митр. Іларіон: Денник моєї душі. IX. Лукашій світ 3.
- † Митр. Іларіон: Денник моєї душі. X. Люби душою й серцем брата! 4.

- † Митр. Іларіон: Денник моєї душі XI. Мій молитовник 5.
- † Митр. Іларіон: Денник моєї душі XII: Господня творчість безконечна. Релігійна поема 6.
- † Митр. Іларіон: Денник моєї душі XIII: Помалу тіло засинає... Поезії 8.
- † Митр. Іларіон: Денник моєї душі XIV: Візьми нас усіх під Покрову! Вірш 9.
- † Митр. Іларіон: Денник моєї душі XV: Душа молитися бажає 9.
- † Митр. Іларіон: Денник моєї душі XVI: У сонячній Кенорі 10-11.
- † Митр. Іларіон: Денник моєї душі XVII: Свобода, поема серця й душі 10-11.
- † Митр. Іларіон: Вічний Світотвір. Пoема Світотворення 12.
- † Митр. Іларіон: Наша слава 1-2. Поезія.
- † Митр. Іларіон: Христос Воскрес! 6.
- † Митр. Іларіон: Блаженство безкрає 6. Поезія.
- † Митр. Іларіон: Тобі усе... 7. Поезія.
- † Митр. Іларіон: До Неба 7. Поезія.
- † Митр. Іларіон: Причастя 9. Поезія.
- † Митр. Іларіон: По Причасті 9. Вірш.
- Грамота Його Блаженству Іларіону, Митрополитові Вінніпегу і всієї Канади, з приводу 25-ліття, від ХІІІ Собору 9.
- 25-літній Ювілей нашого Первоієрарха. Постанова Собору Єпископів 10-11.
- Архимандрит Іоан: Паломництво по Святих місцях Сходу 1-2, 3, 4, 5, 6, 7, 10-11, 12.
- † Митр. Іоанн: Різдвяний привіт 3.
- † Митр. Іоанн: Великодній привіт 7.
- Д-р Ів. Кмета: На працю знову 3.
- Проф. Д-р П. Ковалів: Проблема ста рості 1-2.
- Проф. П. Ковалів: "Бог і світ" 3. Рецензія.
- Проф. П. Ковалів: Спів опівночі 5.
- Проф. П. Ковалів: Праця над українським наголосом. Рецензія на працю М. Іларіона 6.
- Проф. П. Ковалів: Дохристиянські вірування українського народу. Рецензія 7.
- Проф. П. Ковалів: Лексичний фонд літературної мови київського періоду Х-XIV століть (Автореферат) 1-2, 4, 8, 9, 10-11, 12.
- Проф. П. А. Кондра: 25-ліття архипастирської служби Блаженнішого Іларіона, 1940-1965 р.р. 9.
- Консисторія: 25-ліття Архипастирського служення Митрополита Іларіона 12.
- Йосип Костецький: "Українська Патрологія". Відгук 9.
- О. Ол. Костюк: "Українська Патрологія". Відгук 9.

О. О. К.: Візитация Блаженнішого Митрополита Іларіона в Громаді Св. Покрови в Монреалі 9.

Інж. Степан Кульчицький: "Українська Патрологія" Відгук 10-11.

М. Лавренко: У всесвітніх просторах 9.

О. Д-р В. Левицький: "Бог і світ". Як жити на світі. Рецензія 4.

Отець Володимир Левицький: "Дохристиянські вірування українського народу". Рецензія 9.

Отець Володимир Левицький: Новина на Богословській ниві: Українська Патрологія. Рецензія 10-11.

О. Любарський: Православна наука Віри й моралі в поетичних творах Блаженнішого Митр. Іларіона 3.

Олекса Мисник: "Українська Патрологія". Відгук 8.

† Архиєпископ Михаїл: Різдвяний привіт 3.

† Архиєпископ Михаїл: Великодній привіт 7.

Прот. А. Мірошenko: "Українська Патрологія". Відгук 9.

Протопресвітер С. Молчанівський: Великодній привіт 7.

Наука й Культура 1-12. Огляд новинок.

А. Нестеренко: "Бог і світ" 3.

Інж. І. Оберемко: Привіт Митрополитові з днем Ангела 4.

Інж. І. Оберемко: "Бог і світ". Відгук 5.

Інж. І. Оберемко: "Українська Патрологія". Рецензія 9.

Інж. І. Оберемко: "Українська Патрологія", рецензія 12.

Прот. М. Овчаренко: Чи в світі існує дійсно тільки матерія і більше нічого? 1-2, 3.

О. Прот. М. Овчаренко: Зміцнюємо своє релігійне життя! 4.

Прот. М. Овчаренко: Священик, його праця і становище в Церкві 5.

О. Прот. М. Овчаренко: Про можливість життя на інших небесних тілах 7.

О. Прот. М. Овчаренко: Мозок і машина 8, 9, 10-11.

Прот. М. Овчаренко: Бог. Популярний богословський нарис 12.

Вступна лекція Привіт Доцента І. І. Огієнка в Київському Університеті 1-2.

Проф. Петро Одарченко: Цінна праця. "Дохристиянські вірування українського народу" 9. Рецензія.

Д-р Тиміш Олесюк: Закарпатські народні пісні 5.

Ігор Олесницький: Привіт з нагоди Великодня 7.

Д-р Василь Орлецький: Різдвяний привіт 3.

† Архиєпископ Паладій: Великодній привіт 7.

"Українська Патрологія", — відгук Читачів 7-12.

Микола Понеділок: Дохристиянські вірування українського народу. Відгук 7.

Привіти з 25-літтям Архипастырського слuhження М. Іларіона 10-12, 12.

Присутній: Професорські виклади Митрополита Іларіона 1-2.

Присутній: За неї. 1-2.

Присутній: На Апостольській праці. Митрополит Іларіон на Сході й Заході Канади. По всій Канаді 1-2.

Протоієрей: Подвижник Віри 1-2.

(Р. К.): Видатний художник — Баталіст. До 100-річчя з дня народження М. С. Самокиша 7.

Резолюції, схвалені духовною конференцією 14-го Єпархіального З'їзду Східньої Єпархії 19-20 листопада 1964 р. в Торонто, Канада 7.

Анна Романюк: Побажання 4.

О. Д-р Степан Сасс: Бог і Світ 3. Рецензія.

Священик Д-р Степан Сасс: Митрополит Іларіон: "Дохристиянські вірування українського народу" 8, Рецензія.

Отець Д-р Степан Сасс: "Українська Патрологія" 10-11. Рецензія.

Д-р С. Сасс: Релігія. Догматична сту-дія 12.

А. Синявський "Віра й Культура". Відгук 7.

Василь Стадник: "Українська Патрологія". Відгук 9.

Василь Стадник: Привіт 10-11.

Сереед нових книжок 1-12. Огляд нових книжок Бібліотеки Митрополита Іларіона.

Іраїда Тарновецька: М. Іларіон як професор Манітобського Університету 6.

Третяк: Hi — Ти не вмер! 3, вірш.

Третяк: "Релігійність Тараса Шевченка" — відгук 3.

Отець Е. Труфін: "Бог і Світ". Відгук 6.

О. Прот. Юрій Туржанський: "Бог і Світ", відгук 5.

Отець Прот. Юрій Туржанський: 25-ліття Архипастырської праці М. Іларіона 8.

Українці на переслуханні королівської комісії 9.

Усі допоможімо "Вірі й Культурі" 1-12.

Церковна хроніка 1-12. Огляд життя головної УГПЦ в Канаді.

Хроніка українського культурного життя

ЕТИМОЛОГІЧНО-СЕМАНТИЧНИЙ СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

Видання друге.

Афера — темна, підозріла справа, шахрайство, з фр. *affaire* справа, від *faire* — чинити, робити.

Постало “справа”, “справа!”

Звідси аферист — шахрай, з фр. *affairiste*.

До нас ці слова прийшли на поч. XIX віку.

Афікс, -ксу — частина слова без кореня. З лат. *affixus* — прикріплений (до слова), від *affigere* — прикріпляти, *figere* — прибивати.

До нас прийшло в ХХ віці, як граматичний термін.

Афілювати, з фр. *affilier* — приєднувати, злучати, прилучати. Звідси афіляція — приєднання, поєднання, прилучення.

Афіна — в старогр. міфології богиня мудрості та військової справи. Вона народилася з голови Зевса, вийшовши з неї вже в шоломі та в панцирі. Гр. *Athena*.

Афіни, -ін, ст. сл. Афины, Столиця Греції, гр. Athénai, може “непагіркувате місто”.

Лекс. 1627 р. 336: “Афины — без холма, без пагорка, без згромадження. Або от Афины, то ест Мънервы богинъ, ияще в премудрости, или почтена в разумѣ. Мъсто Ахай”.

Кр. Ап. 1560 рр.: Афин 502, афинейскій 94, атенскій 84, атинове 94 (було атинове), з Афин 93, ув Атенех 487.

Переношно — науковий центр, напр.: “Київ — українські Афіни”. Афінський.

Зах. укр. Атéни, атéнський.

Афіноген, чол. ім'я, ст. сл. Афино-гень, з гр.

Лекс. 1627 р. 336: “Афиноген — в Афинах рожден”.

Афіша — оголошення. З фр. affi-

1-12. Огляд культурного життя поза Україною і в Україні.

Микола Шрамченко: За Голову Української Національної Ради. Великодній привіт 7.

Екзарх Яков осу Вінніпегу 8.

che — оповістка про що, від *afficher* — прибивати (оповістку).

До нас прийшло в XVIII віці. Див. афішувати.

Афішувати — відкрито оголошувати. З фр. *afficher* — прибивати (оголошення), зложення: à (прийменник) і *fiche* — кілочок (для прибивання оголошення).

До нас прийшло в XVIII віці. Див. афіша.

Афо́н, Афо́ну, афо́нський, ц.-сл. Афо́нь, афо́нський, гр. Athos. Франко в цім слові постійно писав **Ф**, а не **т**: На Афо́ні дзвони дзвонять, “Ів. Виш.” 37. Спить афо́нська гора, там само 35. На афо́нській горі, “Зах. Б.” 52. Див. **Ф**.

Зах. укр. Атон, Атос. Болг. Атон.

Лекс. 1627 р. 336: “Афо́н — Гора, яже нынѣ глаголется Святая Гора. Або Ст. Гори самый верх”.

Алф. пол. XVII в. 696: “Афо́нська гора толкується Святая Гора. По еллински наречется Афонская, а по руски Безсмертная. По гречески бо афонасюс, а по русски безсмертіє”.

Афо́ній, чол. ім'я, з гр.

“Афо́ній (гр.) — независтлив” (Алф. XVII.73).

Афори́зм, -му — усталений вислів чи думка. З гр. *aphorismós* — вислів, але точкій та вдалий, від *aphoridzo* — окреслюю, зложення: *apho* — від і *orídzo* — обмежую, установлюю.

До нас прийшло на поч. XVIII ст. через фр. *aphorisme*.

Афори́стичний — що має форму афоризму, напр. вислів.

До нас прийшло на поч. XIX віку через фр. *aphoristique*.

Рос. афористический.

Африка, частина світу. На півночі, в Лівії жило плем'я афри, і через них римляни ввеськрай звали Африкою, і так і закріпилося. Стародавній на-голос був Африка, див. **-йка**.

Ст. сл. Африка з гр. *Aphrike*.

Лекс. 1627 р. 469: “Афріка, сир (ське) — толстая або сътая”. На ст. 357: Афріка. Фуд или Афріка.

Алф. пол. XVII в. 546: Аθρικία — Ливія, Аθριканъ — Ливіанъ. Град бо Аθρикія індѣ нарічется Карθа- генъ, а індѣ нарічется Неаполь в Ливії".

Африканський.

Африкан, чол. ім'я, ст. сл. Африканъ, з гр., африканський, з Африки. ки.

Африката — грам. термін: приголосний звук, злиття проривного з африкативним, напр. ч — це тц, ц — тс. З лат. *affricata*, дієприкм. від *affricare* — терти, зложення: *af (ad) i fricare* — терти.

До нас прийшло в ХХ ст. з граматичною термінологією Європи.

Афродита, гр. *Aphrodite*, — богиня краси й кохання в пр. міфології, в рим. міфології це Венера.

Лекс. 1627 р. 357: "Афродіта, лат. Венус — богиня милостей... утвѣх и роскошай всѣх. Таї же Денница, гды пред солнцем идет, а за ним Вечерніцу зовем".

Афронт, -ту — несподівана особиста образа, неприємність, гостра відсіч, невдача. З італ. *affronto*, франц. *affront* — образа.

До нас прийшло на поч. XVIII віку через фр. *affront*.

Ах! звуконаслідувальний вигук здивування, болю, страху, жалю. Звідси ахати, ахання, ахкати, ахнути. Слово спільнослов'янське і спільноіндоєвропейське. Одне з найстарших слів у мові, зо значенням головно викрику.

Але в укр. мові частіше о х. Напр. у творах Т. Шевченка о х ужите 26 разів, а а х — тільки 1 раз.

Лекс. 1627 р. 1: "А г — голос жалованъя". 146: "Никакоже — а а а, или аг, аг". 275: Уф — ах, ахте або бѣда. 294: Оле — ах!"

Синоніма пол. XVII ст. 2: Ахъ — ухъ, увы, оле.

Ахнути, — крикнути ах! Несподівано чорнотлісся сухо ахнуло одним і другим пострілом. Стельмах II.576.

Ахти — вигук при лайці. Харчук I. 31: Ахти, гадюко!

Ахав, чол. ім'я, з д. е. Ach'av, "брат батька", 1 Цар. 16. 28, батьків брат, дядько.

Ахі! загальний вигук до дівчини. О. Вишня I. 151: А-х-х-х-и! Чорнява!

А хібá — вигук запитання. "А хіба ти думаєш? (Грінченко II. 177).

Ахійя, чол. ім'я, д. е. Achijjah "брат Господа", 1 Цар. 11. 27.

(Далі буде).

† Іларіон.

СЕРЕД НОВИХ КНИЖОК.

Красне письменство.

● М. І. Мандрика: Симфонія віків. Псоми і лірика. Том III. Вінниця, 1961 рік. 216 сторінок.

Хто хоче прадивої поезії, той знайде її тут!

Хто хоче вдумливого змісту, той знайде його тут!

А рівняючи до попереднього, ясно видно, що поет і в дозрілому віці росте!

● Володимир Хронович: З далеких літ. Оповідання. Київ, 1965 рік. 184 ст., видано 8000 примірників.

Опис життя учителів у Галичині за часів Польщі. У мові багато галицизмів.

● Олексій Полторацький: Люди йдуть у вогонь. Роман. Київ, 1965 рік. 352 ст. Видано 30 000 прим.

● Джордж Гордон Байрон. Вибрані поезії. Москва, 1964 рік, 328 ст. Видано 75 000 прим.

● В. В. Вересаєв: Твори в двох томах. Том I 492 ст. Том II 516 ст. Київ, 1965 рік. Видано по 15000 прим.

● Данте: Нова жизнь. Переклад на російську мову Абраама Єфроса. Москва, 1965 рік. 178 ст. Видано 30 200 прим.

● Памятки поздній античної научно-художественної літератури. II-V вв. Москва, 1964 рік. 414 ст. Ілюстрована. Видано 2000 примірників.

Тарас Шевченко.

● Шевченківський календар. Щотижневик на 1964 рік. Київ, 1964 рік. 110 ст. Ілюстрований. Видано 75 000 прим.

● Леонід Бачинський: Нотні видання поезій Т. Шевченка, друковані в США і Канаді. Відбитка з альманаху "Гомін України". Клівленд, США, 1964 рік. 30 ст.

Література.

● К. Кухалашвілі: Леся Українка — публіцист. Київ, 1965 рік, 248 ст. Видано 5000 примірників.

● Касян Гранат: Велетом покликана. Но-

вість. Київ, 1965 рік. 230 ст. Видано 28 000 примірників.

Про Лесю Українку.

Мова.

● І. К. Білодід: Поетична мова Максима Рильського. До 70-річчя з дня народження поета. Видання Української Академії Наук. Київ, 1965 рік, 174 ст. Видано 5000 прим.

● М. Ф. Станіславський: Старослов'янська мова. Львів, 1964 року. 470 ст. Видано 6000 примірників.

Підручник для студентів філологічних факультетів. На кінці книги ст. 430-460 дано старослов'янсько-українського Словника.

● Територіальні діяlectи і власні назви. Видання Української Академії Наук. Ред. Колегія: К. К. Цілуйко, Й. О. Дзензельовський та ін. Київ, 1965 р. 288 ст. Видано 800 примірників.

● Д. Г. Гринчшин: Явище субстантивізації в українській мові (Субстантивізація прікметників). Видання Академії Наук. Київ, 1965 рік, 112 ст. Видано 600 прим.

● Этимология: Принципы, реконструкции и методика исследований. Видання Академії Наук. Ред. Колегія: Л. А. Гиндин, Г. А. Климо娃 та ін. Москва, 1965 рік. 396 ст. Видано 3 000 прим.

Дано 43 статті.

● Я. М. Фостер: Із студій над мовою українців у США. Видання УВАН. Вінніпег, 1965 рік. 24 ст. В англійській мові.

● Ф. П. Медведев: Нариси з української історичної граматики. Харків, 1964 р. 250 ст. Видано 3000 прим.

● Проблемы фразеологии. Редакция: А. М. Бабкина. Видання Академії Наук. Москва, 1964 рік. 230 ст. Видано 3000 прим.

● В. А. Звегинцев: История языкоznания XIX-XX ввків. Нариси і витяги, частини друга. Москва, 1965 рік. 480 ст. Видано 16000 прим. Видання 3, доповнене.

● Н. Г. Листвинов: Вопросы стилистики русского языка. Перероблене й доповнене друге видання. Москва, 1965 рік, 272 ст. Видано 10 000 прим.

● История славянских литературных языков. Видання Академії Наук. Ред. кол.: В. Д. Королюк, М. А. Бирман та інші. Москва, 1965 рік. Ст. 104. Видано 1600 прим.

● Памятники русского народно-разговорного языка XVII ст. Видання Академії Наук. Підготовили: С. И. Котков, Н. И. Тарабасова. Москва, 1965 рік, 164 ст. Видано 2200 прим.

● А. И. Горшков: История русского литературного языка. Третье видання. Москва, 1965 рік, 196 ст. Видано 32,000 прим.

● М. Ф. Павловская: Синонимы в русском языке. Москва, 1964 рік, 128 ст. Видано 56 000 примірників.

● Н. С. Валгина, Д. З. Розенталь, М. И. Фомина, В. В. Цапукевич: Современный русский язык. Доповнене й перероблене друге видання. Москва, 1964 рік, 458 ст. Видано 50000 примірників.

Зміст 12 (144) числа за жовтень 1965-го року місячника Українського Богословського Товариства "Віра й Культура":

† Іларіон: Вічний Світотвір. Поема Світотворення.

О. Прот. М. Овчаренко: Бог. Популярний богословський нарис.

Архимандрит Іов Скакальський: Паломництво по Святих місцях Сходу. Закінчення.

О. Д-р Степан Сасс: Релігія. Догматична студія.

† Іларіон: Літературна мова в Галичині. Історична монографія.

Інж. Йосип Оберемко: "Українська Патрологія". Рецензія.

Проф. Д-р П. Ковалів: Лексичний Фонд літературної мови Київського періоду Х-XIV століття. Автореферат. Закінчення.

О. Д-р Володимир Левицький: Чверть

століття на Владичому Престолі. 25-ліття Архиєрейського служіння Митрополита Іларіона.

Проф. П. Ковалів: Людина праці

Президія Консисторії, За Президію О. Т. Ковалишин: 25-ліття Архіпастирського Служіння Митрополита Іларіона.

Ювілейні привіти.

† Іларіон: Етимологічно-семантичний Словник української мови. Видання друге.

Наукове й культурне життя.

Церковна Хроніка.

Наши Читачі про "Віру й Культуру" та її видання.

Усі допоможімо "Вірі й Культурі"!

Серед нових книжок.

Хроніка українського культурного життя (на окладинці).

(Закінчення зо ст. 2 обгортки)

ський у мистецькій критиці Парижу і Нью-Йорку". Відкриття виставки і товариська зустріч відбулися в будинку Академії в п'ятницю 8-го жовтня 1965 року о год. 7-ї веч. Виставка була відкрита щоденно, крім неділь, 4-6 год. дня до 15 листопада 1965 року.

- На "Кобзарівці" в Гантері відкрито виставку Едварда Козака. В пенсіоні "Ксені" або т. зв. популярно "Кобзарівці" в Гантері відкрито з початком липня вакаційну виставку картин майстра графіка і карикатуриста Едварда Козака (Еко). На виставці показано всіх 75 картин. Між виставленими картинами є 14 з серії "Українського Парнасу", тобто портретів наших культурних діячів. Виставка тривала впродовж цілого літа.

- Виставка Кліма Трохименка. Об'єднання Мистців Українців в Америці, Відділ у Нью-Йорку, влаштував виставку майстрських праць мистця Кліма Трохименка в Філадельфії. Відкриття виставки відбулося в неділю, 26 вересня 1965 року, о годині 12-ї вполовдні в Галерії Літературно-Мистецького Клубу, 149 Друга Енні в Нью-Йорку. Виставка тривала від 26 вересня до 10 жовтня 1965 р.

- Виставка Антоніна Славічека в Києві. Шість залів Київського державного музею західного і східного мистецтва зайняли твори чеського художника Антоніна Славічека. З полотен видатного пейзажиста постасе образ його батьківщини. Особливе місце займає Прага з її неповторною архітектурою, людьми праці.

— Він любив свою батьківщину, її поля і луки, її волелюбний народ, — сказав на відкритті виставки голова правління Спілки художників України, народний художник СРСР В. І. Касіян. — Його твори лишаються неперевершеними за різноманітністю, красою мотивів, за майстерністю живопису.

- О. Корнійчук. Одеський університет провів шосту міжузівську наукову конференцію, присвячену творчості Олександра

Корнійчука і проблемам розвитку української драматургії. В конференції взяли участь науковці Одеси, Києва, Харкова, Чернівців та інших міст республіки.

- М. Кропивницький. Відбувається 1965 року урочистий вечір громадськості м. Києва, присвячений 125-річчю з дня народження М. Л. Кропивницького. Слово про життя і творчу діяльність ювіляра виголосив доктор мистецтвознавства М. Йосипенко.

- У Кіровограді відкрито пам'ятник корифею української сцени М. Кропивницькому. Пам'ятник буде споруджений і в Бобринці, де великий актор починав свою діяльність. Рідне село драматурга Бежбайраки перейменовано на Кропивницьке.

- Комісія для творчої спадщини В. М. Сосюри накреслила 1965 р. ряд заходів, щоб увічнити пам'ять видатного українського поета. Ухвалено відкрити меморіальний музей на батьківщині поета і запропоновано присвоїти йому Володимира Сосюри кільком країнним бібліотекам республіки.

- У Мюнхені відбувається Другий Здиг Украйнців Німеччини. В дніх 31-го липня і 1-го серпня відбувається тут заходами Центрального Представництва Української Еміграції в Німеччині (ЦПУЕН) і під протекторатом аварського міністра д-ра Ганса Шіна Другий Здиг Українців Німеччини. Першою частиною Здигу було віче.

- "Народні Університети". В Україні тепер налічується 3637 народніх університетів; в них навчається близько 600 тисяч слухачів. Головне їхнє заняття — вести антирелігійну та комуністичну агітацію по селях, а також агітацію противнаціональну українську.

- "Божественна Комедія". Унікальний примірник "Божественної Комедії", виданої понад 300 років тому, експонувався у Державній бібліотеці України на виставці до 700-річчя з дня народження Данте.

- Театри України взяли участь у фестивалі польської драматургії, який вперше проходив 1965 р. у Радянському Союзі. Київський театр імені Лесі Українки показав на сцені Кремлівського театру п'есу Г. Запольської "Мораль пані Дульської", а Хмельницький український музично-драматичний театр з інсценівкою В. Рейманта "Селяни".

- Київський місячник "Вітчична" наприкінці своєму завжди давав "День за днем", — хроніку культурного життя. Тепер він продовжує давати, але без зазначення дат (дня і місяця), а це позбавляє цю хроніку наукової вартості.

Хто хоче навчитися української літературної мови, той конче набуде собі

ГРАМАТИЧНО-СТИЛІСТИЧНИЙ СЛОВНИК

ШЕВЧЕНКОВОЇ МОВИ".

Склав Митрополит Іларіон.

1961 рік. 256 ст. Ціна 2 дол.

Mr. M. Woron
1714 — 26 Ave., S.E.
Calgary, Alta.

Return Postage Guaranteed by
“FAITH AND CULTURE”
101 Cathedral Avenue
Winnipeg 4, Man., Canada